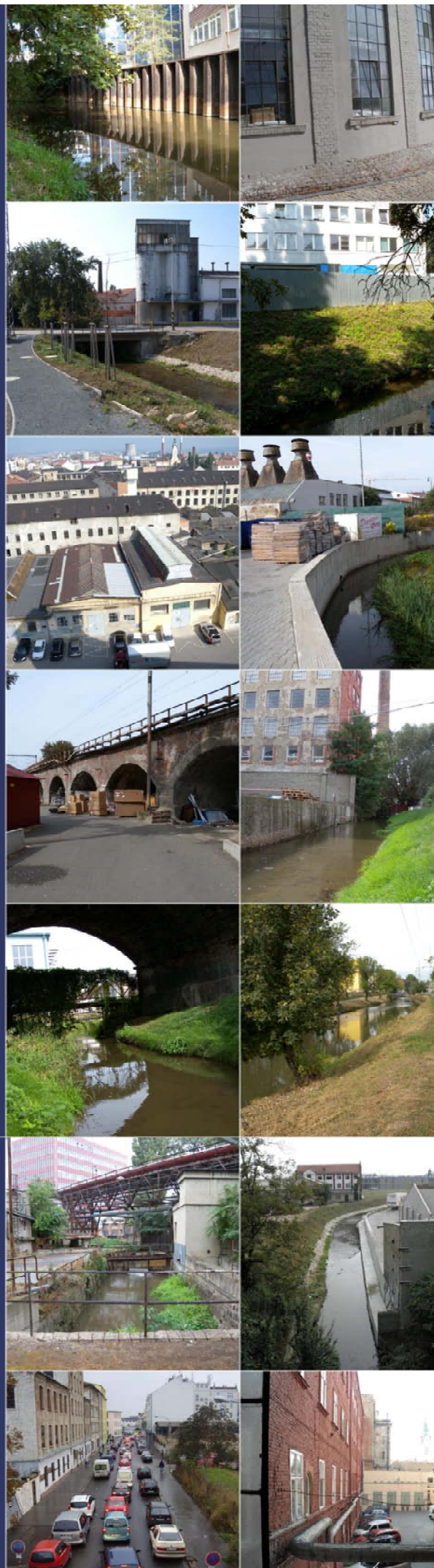

Návrh Textová část

Urbanismus
Vodní hospodářství
Vegetace
Doprava

1. Černopolní
Atelier Fontes
Rom Kostřica
Silniční projekt

KOMPLEXNÍ REVITALIZAČNÍ STUDIE STARÉ PONÁVKY V RÁMCI PROJEKTU REURIS

Smlouva: 0041090505226

Objednatel: Statutární město Brno
Odbor územního plánování a rozvoje
Kounicova 67, Brno

Zpracovatel: 1. ČERNOPOLNÍ s.r.o.
Slovinská 29, 612 00, Brno

Datum: červen 2010

Zpracovali:

URBANISMUS
1. ČERNOPOLNÍ s. r. o.
Ing. arch. Roman Mach
Ing. arch. Pavel Mahovský
Ing. arch. Jana Rosová

VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ
ATELIER FONTES, s.r.o.
Křídlovická 314/19, 603 00 Brno
Ing. Tomáš Havlíček
Ing. Olga Veselá

VEGETACE
Ing. Eva Wagnerová
Tomešova 1, 602 00 Brno
Ing. Rom Kostřica

DOPRAVA
SILNIČNÍ PROJEKT, spol. s r.o.
Šumavská 31, 602 00 Brno
Ing. Rudolf Drnec
Ing. Zbyněk Lazar

INFORMAČNÍ PANELE
Mgr. Hana Havlíčková

O B S A H:

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE.....	2
1.1 ZADÁNÍ ETAPY.....	2
1.2 CÍLE ŘEŠENÍ.....	2
1.3 SEZNAM POUŽITÝCH PODKLADŮ.....	3
2. ZÁSADY PRO NÁVRH.....	4
2.1 HLAVNÍ ZÁSADY.....	4
2.2 TECHNICKÉ ZÁSADY.....	8
3. NÁVRH JEDNOTLIVÝCH SYSTÉMŮ.....	10
3.1 VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ.....	10
3.2 ZELENĚ.....	12
3.3 DOPRAVA.....	14
3.4 VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ.....	15
4. TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA.....	16
5. NÁVRH PO ÚSECÍCH.....	18
6. NÁVRH ETAPIZACE.....	27
7. ZMĚNY ÚZEMNÍHO PLÁNU.....	27
8. POUŽITÉ REVITALIZAČNÍ PRINCIPY.....	28
REVITALIZATION PRINCIPLES USED IN THE OLD PONAVKA REVITALIZATION PROJECT.....	31
9. SHRNUTÍ.....	34
SUMMARY.....	41
10. DOKLADOVÁ ČÁST.....	48

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

1.1 ZADÁNÍ ETAPY

Komplexní revitalizační studie Staré Ponávky je řešena v rámci mezinárodního projektu REURIS (Revitalizace řek a jejich okolí v urbanizovaném území měst) v rámci Operačního programu Nadnárodní spolupráce Střední Evropa. Zadavatelem je Magistrát města Brna, Odbor územního plánování a rozvoje.

Cílem tohoto pilotního projektu je komplexní příprava revitalizace Staré Ponávky a navazujícího okolního území, na jejímž základě bude tento vodní tok a jeho okolí plnohodnotně začleněn do života města vytvořením kvalitního veřejného prostoru s přítomností vody.

Studie byla zpracována ve třech etapách:

1. Průzkumy a rozbory
2. Návrh celkového řešení
3. Návrh dílčích úseků

Výstupy studie jsou rozděleny na část **Průzkumy a rozbory** a **Návrh**.

1.2 CÍLE ŘEŠENÍ

Stará Ponávka jako stopa původního přírodního koryta řeky je v současném prostředí velkoměsta zcela ojedinělým a výjimečným motivem. Tok Staré Ponávky pro okolní plochy představuje nedoceněnou hodnotu a poskytuje potenciál, který dnes zdaleka není využit.

Návrhová část studie usiluje o to, aby se Stará Ponávka stala cenným a respektovaným prvkem, který do civilizovaného prostředí přináší přírodu a život vázaný na vodní živel, přitahuje pozornost kolemjdoucích, poskytuje pohodu a vybízí k zastavení a k odpočinku. Přítomnost vodního toku v prostředí města by měla být citlivě zdůrazněna a měla by mu být přisouzena důležitost odpovídající skutečnému významu vody jako prvku nezbytného pro život. Fragmentace Staré Ponávky na jednotlivé izolované úseky a nepřístupná území by se měla přeměnit na modrozelenou linii propojující Svratku a Svitavu s centrem města a umožňující provedení náhodného návštěvníka či pravidelného uživatele příbřežních lokalit atraktivním prostředím.

Mnohé areály v zájmovém území, které přestaly plnit dřívější funkci související s průmyslovým využitím, v blízké době čeká radikální přestavba. Tento fakt vnímáme jako mimořádnou příležitost pro komplexní změny, které je však nezbytné v případě vodního toku řešit spojitě a vzájemně koordinovat, byť se jedná o proces, který bude probíhat etapovitě a zřejmě po desetiletí.

1.3 SEZNAM POUŽITÝCH PODKLADŮ

- Územní plán města Brna (ÚPmB)
- Digitální mapa města Brna (polohopis)
- Digitální technická mapa města Brna (DTMB)
- Aktuální mapa majetkových vztahů
- Výškopis
- Ortofotomapa města Brna
- Generel odvodnění města Brna (Pöry, 2007–2009)
- Generel geologie, hydrogeologie a inženýrské geologie města Brna (Aqua-Enviro, aktualizace 2008)
- RP Průmyslová zóna Cejl – Křenová (závazná ÚPD, 2001)
- Nová městská třída (ÚPP, 2004)
- Regulace centrálního území dotčeného přestavbou ŽUB (ÚPP, Arch Design 2005)
- Územně analytické podklady. Výkres č. 1a – Současné využití území, výkres č. 2 – Limity využití území.
- Retenční nádrž Jeneweinova – v rámci dokumentace Přestavba ŽUB, městská infrastruktura, IV. etapa (Pöry, 2008)
- Soubor staveb „Tramvaj Plotní“ (DÚR, BKOM a.s.)
- Přeložka silnice I/41, Brno – Bratislavská radiála (studie, 12/2007, PK OSSENDORF)
- Přestavba ŽUB (DÚR)
- RP Křenová – Masná – trať ČD (ÚPD, 2000)
- Aktualizovaná mapa brownfields (2009) – vybrané lokality v řešeném území
- Úprava a revitalizace malého vodního toku Ponávka k.ú. Komárov (Půža, 2008)
- Brno: Náhon – Teplárna – Textilka: Vize k transformaci průmyslového areálu (Technická univerzita v Mnichově, 2008)
- Voda v Brně – regenerace Svitavského náhonu (diplomní projekt, Coufalová, 2005)
- Generel pěší dopravy (zadání)

2. ZÁSADY PRO NÁVRH

Pro celkové řešení jsme provedli formulaci zásad, které umožňují provést návrh tak, abychom respektovali důležité hodnoty a systémy. Pro případ, že z nejrůznějších důvodů nebude možné naplnit požadavky v ideálním rozsahu, jsme provedli jejich hierarchizaci.

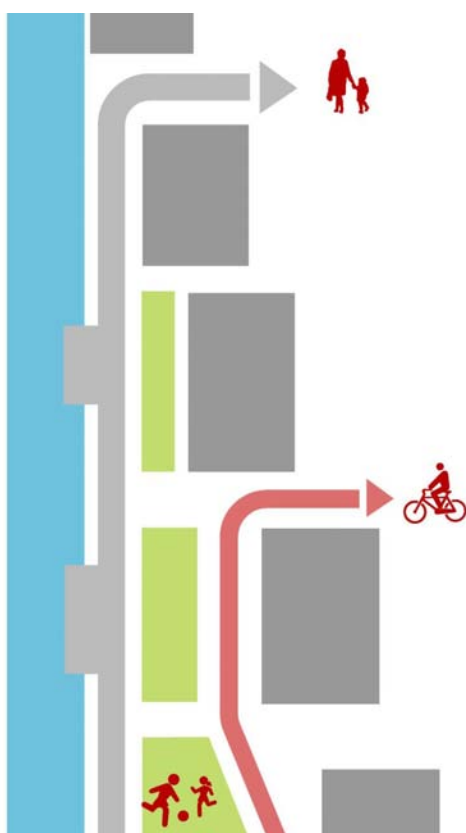
2.1 HLAVNÍ ZÁSADY

Prostor pro Ponávku

- zajistit plošné podmínky pro realizaci záměru
- okolí se přizpůsobuje Ponávce a ne naopak

Vyjmenované funkce a prostorová hierarchizace

1. „voda“
2. „prostupnost pro pěší“
3. „příroda“
4. „pobyt“
5. „prostupnost pro cyklisty“

Hlavní průběžné systémy jsou voda, vegetace a nemotorová doprava. V městském prostředí se říční tok v mnoha případech nachází ve stísněných podmínkách a ne všechny funkce je možné plnohodnotně zajistit. V takovýchto případech jsou vylučovány jednotlivé systémy v uvedeném pořadí.

Řazení zároveň odpovídá prostorovému uspořádání systémů ve směru od vodního toku. Voda je určující, nejbližší vodě prochází pěší stezka, nejdále od toku cyklistická stezka. Vegetace je chápána jako přirozená a nedílná součást nábřeží a nemá přesné prostorové zařazení.

Kontinuální podélné vodní prostředí

- propojení, odtrubnění – voda jako spojitý jednotící prvek (jako médium a podmínka pro život)

Přírodní prostředí

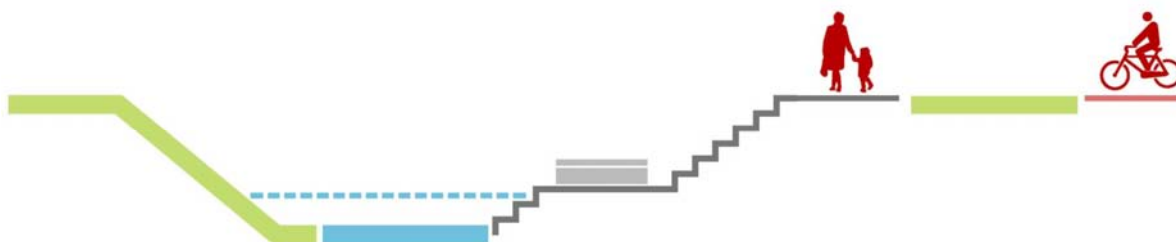
- zajistit kvalitní zeleň z hlediska přírodního i pobytového
- ryby a škeble v Ponávce
- morfologická pestrost koryta
- přiměřená jakost vod

V rámci koryta jsou žádoucí prvky, které zvýší jeho atraktivitu, různorodost a přispějí ke zvýšení biologické funkce, zpestření hydraulických parametrů a prostředí pro život.

Příčné propojení Ponávky s okolím a přístup k vodě

- zajistit přístup lidí co nejbližší k vodní hladině
- umožnit „sáhnout si na vodu“

Úroveň dna a hladinu vody není možné výrazně zvýšit a přiblížit k úrovni okolního terénu. Proto je nutná práce s nábřežím, vytvoření sekundární nivy či terénních sníženin, které usnadní propojení vodního toku a okolí.

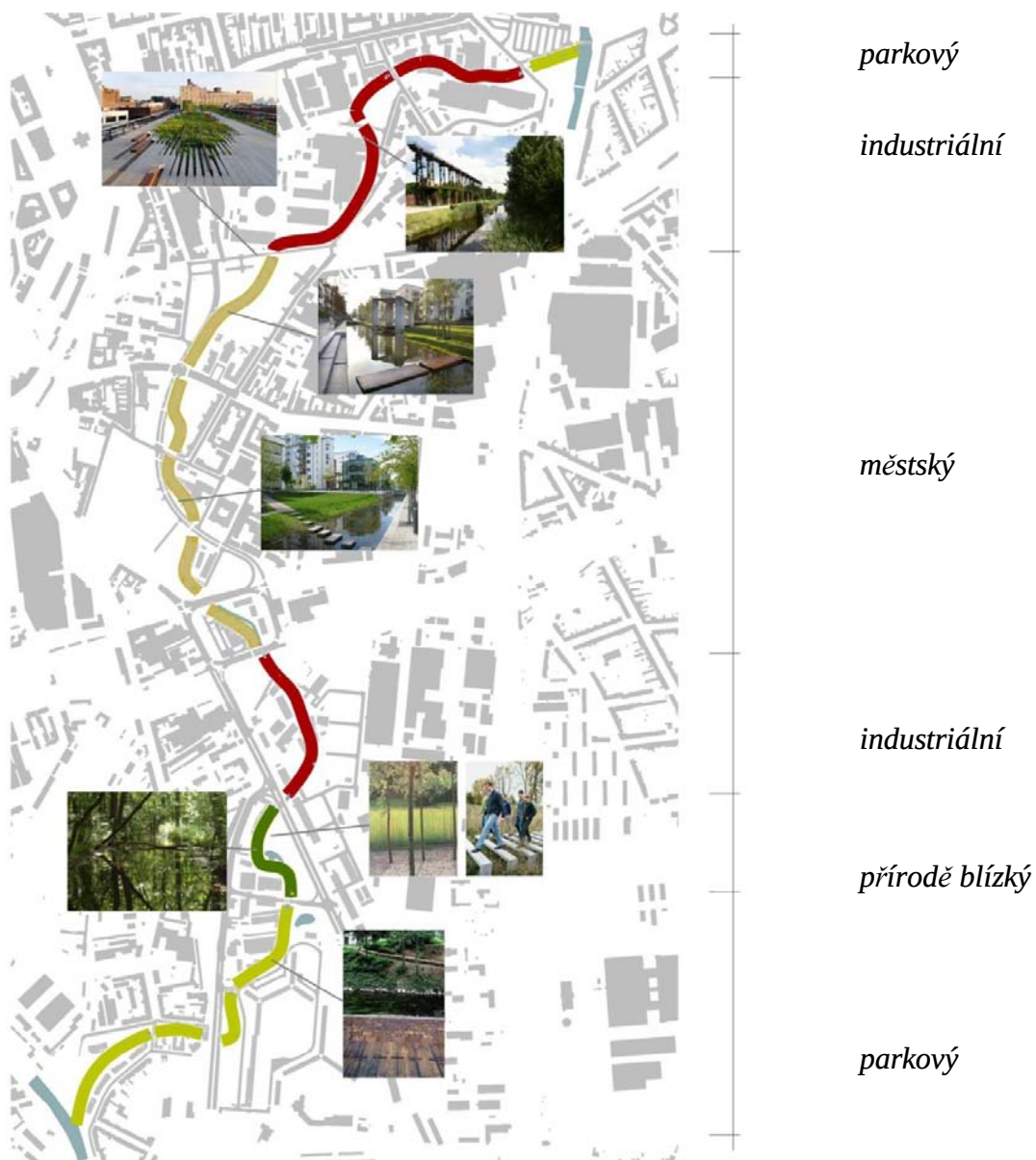
Přestavba areálů ctí blízkost centra funkcí i výrazem

- v okolí Ponávky převažují budoucí funkce obytné a obchodně-administrativní
- využití potenciálu Ponávky jako architektonického prvku
- citace historického vývoje při utváření nábreží

Typologie úseků toku

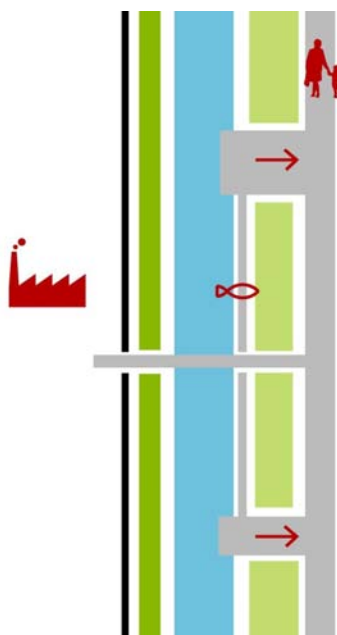
(zvlášť pravý a levý břeh) do kategorií podle charakteru:

- přírodě blízký
- parkový
- městský
- industriální

Kontinuální pěší propojení

- zajistit propustnost pro pěší po celé délce Ponávky na dohled hladině

Po celé délce Staré Ponávky bude umožněno podélné pěší propojení vedoucí po březích vodního toku. Žádoucí je, aby chodec neztratil kontakt s vodou a všude byl umožněn přístup alespoň „na dohled“ k vodní hladině.

Cyklistické propojení

- propojit uzlové body pro cyklistickou dopravu
- pokud možno segregovat cyklistickou a pěší dopravu

Při souběhu pěší a cyklistické dopravy bývá omezen chodec (bezpečnost maminek s dětmi, omezení volného pohybu, pohyb psů na vodítku) i plynulost provozu cyklistů.

Pokud je to prostorově možné, v návrhu proto zcela segregujeme pěší a cyklistickou dopravu do podoby samostatných stezek, oddělených například pásem zeleně. Ponávka by se měla stát hlavně pěší tepnou s atraktivními místy pro pobyt, funkce cyklistického propojení je druhořadá.

Odstínění motorové dopravy

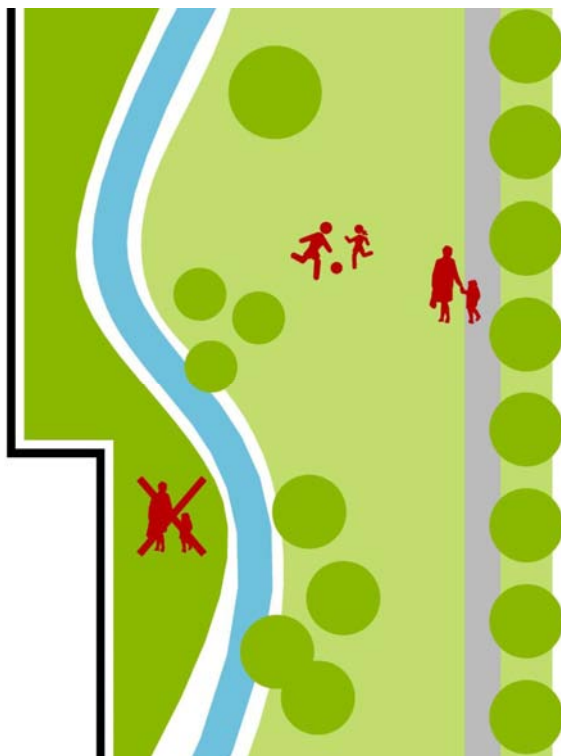
- nepřivádět auta do nejbližšího okolí toku

2.2 TECHNICKÉ ZÁSADY

(prováděcí zásady)

Zeleň

- rozlišujeme a aplikujeme dva druhy zeleně: přírodní (spontánní nálety i výsadba) a parková
- parkové plochy navrženy s ohledem na bezpečnost a přehlednost.

V místech přístupu a pohybu osob by měla být zajištěna přehlednost porostů omezením keřových výsadeb tak, aby byl prostor přehledný a bezpečný a aby byla umožněna sociální kontrola. Tato zásada bude uplatněna zejména v sociálně rizikových lokalitách. Přírodní a spontánní podoba výsadby bude navržena v místech nepřístupných (např. na březích podél oplocení areálů).

Přístup k vodě

- hladinu není možné zvýšit k úrovni terénu, proto je nutná práce s okolním terénem – vytvoření sekundární nivy či terénních sníženin
- přístup k vodě bude zajištěn schůdky, moly, palubami a v podélném směru pěšinami a obdobnými prostředky

Osvětová a orientační funkce

- použití jednotlivých drobných objektů (např. kilometrovníky, informační panely, městský mobiliář, apod.)

- náměty: atypický mobiliář, instalace objektů ve vodě (např. upoutaná loďka s výsadbou květin)

Hygienické požadavky

- odlehčení z odlehčovací komory (dále OK) Vlhká spojit s Ponávkou co možná nejdále po toku
- zajistit přístupnost a snadnou údržbu koryta zatíženého znečištěním
- vegetace bude navržena tak, aby nedocházelo k zachytávání nečistot ve větvích
- pod úrovní hladiny odlehčovaného průtoku vyloučit herní prvky, plochy pro sezení, další mobiliář (lavičky, odpadkové koše, aj.)
- provést technické úpravy vedoucí k zachycení hrubých nečistot z odlehčených vod jednotné kanalizace

Údržba a péče

- intenzivnější údržba a trvalá péče jsou součástí zkulturnění a přestavby území
- monitorovat odlehčení v OK Vlhká (kontrola četnosti a odlehčovaného průtoku)
- po každém odlehčení pochůzka, vyčištění koryta, případně dezinfekce vybraných pobytových ploch, zejména odpočinkových mol a schodů

Inženýrské sítě

- respektovány hlavní řady: kmenové stoky, výusti dešťové kanalizace, funkční parovody, VTL a STL plynovody, vedení elektrické sítě VVN
- za přeložitelné jsou považovány nižší úrovně IS

Respekt k vlastníkům areálů

- konzultace s vlastníky areálů a zohlednění jejich námětů a požadavků při současné snaze o uplatnění výše uvedených principů a zásad

3. NÁVRH JEDNOTLIVÝCH SYSTÉMŮ

3.1 VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

PODÉLNÉ A PŘÍČNÉ PROPOJENÍ

V zájmovém území, které je dnes velmi pestré co do charakteru i intenzity využití území, je vodní prostředí nejvýraznějším jednotícím prvkem. Ve městě je voda v porovnání s jinými vjemy zcela ojedinělá, pro městského člověka se v dnešní přetechizované a vjemově pestré době stává kontakt s živou přírodou stále vzácnějším. Z celkové délky náhonu 3,7 km je dnes zatrubněno asi 650 m, další krátké úseky jsou překryty mostními konstrukcemi křížících komunikací. Odkrytí zatrubněných úseků a zvýraznění vodního prvku v celé délce je hlavním principem návrhu. Tekoucí voda již ze své podstaty představuje spojitost, organismy vázané na vodní prostředí pro svůj život vyžadují návaznost na okolní lokality a sousední biotopy. Odkrytí náhonu v celé délce je žádoucí pro zlepšení urbanistické i ekologické funkce vodního toku. Návrh tedy předpokládá postupné odkrytí dnes zatrubněných úseků (byť v dlouhodobém horizontu) a v maximální míře umožnění přístupu osob na nábřeží či přímo k vodní hladině.

VÝŠKOVÉ ŘEŠENÍ

Náhon má malý podélný sklon (průměrně cca 0,15 %), který z důvodu zachování průtočnosti není možné dále zmírňovat. Niveletu stávajícího dna rovněž není možné měnit z důvodu umístění výustí dešťové kanalizace, v dolní části toku je navíc požadavek na zachování kapacity pro odlehčované průtoky z odlehčovací komory Vlhká (cca 20 m³/s). Úroveň dna a hladinu vody tedy není možné zvednout a přiblížit k úrovni okolního terénu. Proto je nutná práce s nábřežím, vytvoření sekundární nivy či terénních sníženin, které usnadní propojení vodního toku a okolí. V některých úsecích bude snížena úroveň břehu, aby byl posílen kontakt s vodním prostředím pro pobývajících a procházejících osoby. Toto snížení je navrženo v úsecích, kde není nežádoucím způsobem snížena kapacita koryta a nedochází jeho vlivem k rozlivu vod do zastavěných ploch.

ZPŘÍSTUPNĚNÍ BŘEHŮ

V technicky upravených úsecích bude v klíčových pobytově atraktivních místech překonán výškový rozdíl výše položeného nábřeží a vodní hladiny pomocí schůdků, pobytových mol a palub. Přístup alespoň v minimální podobě je vhodný i v areálech, které mají řeku na hranici svého pozemku a vnímají řeku spíše jako součást oplocení a zamezení přístupu. Zde může být např. lávka na druhou stranu s brankou nebo úzký přístup k vodě v podobě schůdků. Přístup v úsecích toku s charakterem přírodě blízkým by měl být umožněn v co nejdelších úsecích po pěší „rybářské“ stezce.

ODLEHČOVACÍ KOMORA VLEHKÁ

Odlehčovací komora Vlhká v profilu nad ulicí Křenovou zásadně ovlivňuje jakost vody. Níže ležící úsek o délce 2,3 km je negativně ovlivňován vnosem znečištění z občasných odlehčení vod jednotné kanalizace. K eliminaci tohoto negativního jevu navrhujeme následující opatření:

- OK Vlhká bude dovybavena zařízením k zachytávání hrubých nečistot (česle) z odlehčovaných vod. Česle budou osazeny v místě přechodu ze zaklenutí do volného toku.
- Bude zaveden monitoring odlehčení hladinovým čidlem v profilu za OK a po každé události bude provedena prohlídka a údržba úseku postiženého průtokem znečištěných vod.

NÁVRH PŘELOŽKY NÁHONU

Dalším opatřením k eliminaci důsledků odlehčení kanalizačních vod je navržení přeložky koryta náhonu v přestavbových areálech (v úsecích č. 5.2 – 6). V těchto plochách bude náhon architektonicky využit k tvorbě kvalitního polyfunkčního prostředí s vazbou na vodní prvek, a proto je žádoucí zcela oddělit systém kanalizačních vod a vod povrchových. Nad odlehčovací komorou Vlhká proto bude náhon odkloněn do směru podél nové městské třídy a jejího nábřeží. Bude vybudováno nové koryto o délce 330 m, přitom se o 450 m prodlouží délka úseku náhonu napájeného pouze svitavskou povrchovou vodou. Výstavba přeložky je podmíněna realizací NMT. –Horní část nového koryta v areálu Mosilany může být případně realizována i dříve, avšak pouze jako neprůtočné rameno.

Stávající zaklenutý úsek pod odlehčovací komorou Vlhká bude rekonstruován do podoby kanalizační stoky uložené v trase pod vozovkou nové městské třídy. Soutok tohoto odlehčení a náhonu je navržen v profilu ulice Řeznická.

Po vybudování přeložky budou vyřazeny stávající shybky pod OK Vlhká (kapacita 1,5 m³/s dle Provozního řádu OK Vlhká). Pod ulicí Křenovou bude v místě křížení vybudována nová shybka, detailní řešení je možné až v dalším stupni dokumentace po prověření dimenzí a výškového uspořádání inženýrských sítí. Kanalizace DN 1500 vedoucí podél zaklenutého úseku do ulice Mlýnská bude v horní části úseku přeložena podél koryta náhonu.

ZVÝŠENÍ PRŮTOKU

Pro zajištění přiměřené jakosti vod, posílení ekologické funkce a zvýraznění prvku tekoucí vody navrhujeme mírné navýšení průtoku v náhonu. Odebírané množství na jezu Radlas navrhujeme zvýšit z dnešní průměrné hodnoty cca 250 - 400 l/s (dle manipulačního řádu jezu Radlas a informací správce toku) na 600 - 800 l/s. Toto množství je v souladu s kapacitou zatrubněných úseků i ostatních stávajících objektů na náhonu. K navýšení průtoku bude docházet postupně, v cílovém stavu (po odstranění kapacitně problematických zaklenutých úseků) by měla být kapacita koryta až 1,5 m³/s.

PESTROST KORYTA

V rámci koryta jsou žádoucí prvky, které zvýší jeho atraktivitu, různorodost a přispějí ke zvýšení biologické funkce, zpestření hydraulických parametrů a prostředí pro život. Koryto by mělo být pokud možno bezúdržbové. Žádoucí je ponechání podélných lavic sedimentů v korytě v úsecích se širokým a plochým dnem. Tyto lavice koncentrují průtok do aktivní části průtočného profilu a zamezují tak dalšímu ukládání sedimentů a zároveň tvoří substrát pro přiměřený vývoj bylinné vegetace v korytě.

BIOTECHNICKÉ ÚPRAVY TOKU

Břehy toku jsou upraveny proměnlivým způsobem co do způsobu stabilizace příčného profilu i charakteru na vodní prostředí navazující příbřežní vegetace. Charakter těchto úprav je znázorněn ve výkrese č. 7 v měřítku 1 : 2 500. Příbřežní vegetace je rozdělena na kategorie

přírodě blízká a parková. Toto rozdělení se vztahuje na druhovou skladbu doprovodných porostů nebo na intenzitu údržby porostů. Ve vhodných místech jsou v březích vymezeny plochy pro výsadbu litorální vegetace.

SPRÁVCOVSTVÍ VODNÍHO TOKU

Za účelem administrativního zjednodušení přípravy realizace jednotlivých návrhových opatření a pro zkvalitnění a zjednodušení výkonu správy byly zahájeny kroky vedoucí k převedení správcovství vodního toku na Statutární město Brno. Podle dohody s Povodím Moravy, s.p. zůstane ve správě Povodí Moravy, s.p. horní úsek náhonu až po profil vtoku do zaklenutí u hlavního vstupu do Tepláren Brno, a.s. – Město Brno požádá o přidělení předmětného úseku náhonu do své správy. O změně správcovství rozhodne Ministerstvo zemědělství ve správním řízení (dle zákona č. 254/2001 o vodách a jeho novely platné od září 2010).

3.2 ZELENĚ

Vegetace je nedílnou součástí doprovodu vodního toku a proto by měla být zastoupena v co možná největší míře. Je možné ji využít zejména při:

- vytvoření bariéry od rušivých vlivů (například od rušných komunikací či výrobních areálů),
- jako prvek oddělující pěší trasu od cyklistické,
- k vymezení pobytových ploch a k navedení pěších do těchto ploch,
- propojující prvek po celé délce vodního toku,
- jejím uspořádáním a výběrem taxonu docílit odlišení od ostatních ploch zeleně ve městě a podpořením ducha místa Ponávky.

Jako klíčové se jeví poslední dva body, které spolu značně souvisí. Tok Ponávky protéká územím, jehož úseky se svojí funkcí a uspořádáním od sebe velmi liší – od průmyslových areálů, přes smíšenou zástavbu až k obytným zónám. Je nutné hledat propojující prvek, který by tyto rozdílné plochy dal do vzájemné souvztáhnosti. Dále se při formování „tváře“ Ponávky střetáváme s odlišnými měřítky – drobný tok Ponávky versus měřítko okolních budov, areálů či komunikací. Pokud při revitalizaci vegetace v doprovodu toku vezmeme za hlavní potaz nalezení propojujícího faktoru a „tváře“ Ponávky, je potřeba vegetaci rozdělit do dvou kategorií.

První kategorie svým měřítkem musí odpovídat velikosti toku. Za vhodné se jeví výsadby vlhkomilných bylin přímo ve vodním toku či na hraně břehu. Lze toho dosáhnout drobnými technickými opatřeními (např. úpravou břehů, instalací kamenných prvků či šterkových ploch), které nemusí být vázány na celkovou revitalizaci okolí (např. prostor před areálem Tepláren, areál Škrobárny). Výhodou je také zúžení průtočného profilu (tím zrychlení proudění vody a zamezení usazování sedimentů) a zejména možnost takovéto ostrůvkovité úpravy po celé délce toku. Takováto vlhkomilná společenství jsou přirozeně charakteristická pro vodní tok, v toku Ponávky dnes samy od sebe vznikají (areál Polymer Institut, areál Tepláren či bývalé Mosilany) a jsou i domovem chráněných druhů rostlin.

Druhá kategorie, měřítkem odpovídající okolní zástavbě či plochám zeleně, musí reflektovat parter budov a navržených tras a pobytových ploch. Zde se uplatní zejména

solitérní stromy a liniové výsadby stromů, které mohou být využity pro všechny výše jmenované body.

Při návrzích výsadeb je nutno respektovat stávající i navrhované inženýrské sítě včetně jejich ochranných pásem.

Jednotlivé části vegetačního doprovodu:

- liniový doprovod pěších a cyklistických tras – její hlavní funkce by měla být kompoziční (zvýraznění hlavní trasy) a vytvoření příjemného zastíněného klimatu na trase v kontrastu s prosluněnými pobytovými plochami. Výsadby by měly být situovány na jihovýchodních stranách cest. Preferovány jsou druhy výrazně kvetoucí s rozložitou korunou a s vazbou na vodu – např. střemcha (*Prunus padus* 'Watereri') či jabloň (*Malus sargentii*).
- liniový doprovod komunikací – zde by měly být užity dřeviny standardně vysazované do uličních stromořadí s dlouhodobou pozitivní zkušeností s pěstováním v městě Brně. Z taxonů lze doporučit javor mlč (*Acer platanoides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*) či jasan úzkolistý (*Fraxinus angustifolia* Raywood). V případě nové městské třídy by měla mít vegetace jednotný charakter po celé své délce.
- parkově upravené plochy – v místech veřejně přístupných by měla být zaručena přehlednost území. Výběr a uspořádání vegetace by měl být spojen s vodním tokem. Zajímavých kompozičních uspořádání lze dosáhnout např. výsadbami přepadavých (smutečních) vrů (*Salix alba Tristis*) na hranici s vodním tokem, přičemž koruny mohou sahat přímo nad vodní tok. Na plochách (zejména v jižní části) lze ponechat torza starých stromů.
- břehové porosty – v místech osluněných a s mírným svahem lze nechat svahy pouze zatravněné. V částech pod stávajícími stromy resp. na plochách ohrožených erozí je vhodné užití půdopokryvných dřevin, zejména břečťanu (*Hedera helix*) který je velmi hojně přirozeně zastoupen v prostoru Škrobárny v kombinaci s barvínkem menším (*Vinca minor*).
- přírodě blízký vegetační doprovod v jižní části – charakterově by měl připomínat bujnou vegetaci v doprovodu vodních toků. Oproti ostatním částem by bylo vhodné vyšší zastoupení vlhkomilných druhů [např. olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), vrba bílá (*Salix alba*) či jilm vaz (*Ulmus laevis*)] a zastoupení keřového patra (např. druhy střemcha (*Prunus padus*), vrbu košíkářskou (*Salix viminalis*), vrbu jívu (*Salix caprea*), vrbu nachovou (*Salix purpurea*), vrbu popelavou (*Salix cinerea*) a brslen evropský (*Euonymus europaeus*). Pod odlehčovací komorou je nutné keře a výšku nejnižších větví stromů udržovat nad hladinu maximálního průtoku tak, aby nedocházelo k zachytávání hrubých nečistot na větvích. Dále by se do kompozice mohly dobře zapojit pnoucí dřeviny, zejména přísavník pětistý (*Parthenocissus quinquefolia*).
- bylinné patro v blízkosti vodního toku – nutné technické řešení ploch pro výsadbu. V přímém kontaktu s vodou lze doporučit např. puškvorec obecný (*Acorus calamus*) kosatec žlutý (*Iris pseudoacorus*) či orobinec širokolistý (*Typha latifolia*). Výsadby by měly být konzultovány s botanickými specialisty.

3.3 DOPRAVA

MOTORISTICKÁ DOPRAVA

V návrhu řešení jsou respektovány a zapracovány záměry silničních komunikací poskytnutých objednatelem, které vycházejí z platného územního plánu:

Obslužná komunikace mezi areály BMT Medical Technology a Teplárny Brno, a. s. umožňuje současně obsluhu severní části areálu BMT.

Navržená obslužná komunikace severně od třebovské železniční tratě.

Nová městská třída – má uspořádání 4 průběžné pruhy + 1 uvolňovací pro levé odbočení. Z důvodu nedostatku prostoru zasahujeme do uspořádání komunikace – v úseku 5.2 navrhujeme vypustit parkovací pruh a středový zelený pás. Navržené řešení vychází z dokumentací Nová městská třída (ÚPP, 2004) a Vlněna, zpracovatel K4 a. s., (DÚR 6/2008).

Bratislavská radiála – beze změn převzata dokumentace Přeložka silnice I/41, Brno – Bratislavská radiála (studie, 12/2007, PK OSSENDORF), doplněn protihlukový val a podjezd pro cyklisty v areálu bývalé Škrobárny.

Prostor podél vodního toku je primárně určen pro místní obyvatele a pro chodce procházející sledovaným územím. Parkovací plochy u obchodních a komerčních středisek budou zachovány. U nově navržených staveb doporučujeme parkování v suterénu či v 1. nadzemním podlaží.

CYKLISTICKÁ A PĚŠÍ DOPRAVA

Vzhledem k členitosti území předpokládáme, že cyklostezka nebude primárně využívána cyklisty vyhledávajícími sportovní vyžití v rychlé jízdě ani pro dlouhé cesty do práce. Cyklostezka bude spíše využívána pro krátké přiblížení (do práce, obchodu apod.) či pro rodiče s dětmi ať už na bruslích či na kole.

Vjezd tranzitních cyklistů na plochy pro pohyb a pobyt osob by měl být omezen pomocí technických opatření. V řadě případů budou pěší komunikace řešeny zcela odlišnou konstrukcí (dlážděné či mlatové cesty) a také zcela odlišnými směrovými a šířkovými parametry.

Navržená cyklistická trasa navazuje na svrateckou i svitavskou cyklostezku. Pro navedení cyklistů a pěších z již existující svitavské cyklostezky bude v první etapě nutné provést bypass v místě vlečky do Tepláren.

Po realizaci cyklotrasy v celé navržené délce vznikne uzavřený okruh v trase od svitavského stavidla podél Staré Ponávky, dále podél Svatky až po soutok se Svitavou a zpět ke svitavskému stavidlu. Okruh bude přínosem pro sportovní vyžití rodin s dětmi žijících především v centru města.

Na ulici Svatopetrské je navrženo posunutí přechodu pro chodce do polohy jižně od stávající křižovatky Svatopetrská / Za Mostem.

Při návrhu cyklostezek a stezek pro pěší bylo uvažováno následující příčné uspořádání:

- chodník pro pěší $n \times 0,75$ m (min. 1,5 m, max. 3,75 m)
- stezka se smíšeným provozem 3,00 m
- cyklostezka přidružená k chodníku je šířky 2,00 m (celková š. vč. chodníku 4,00 m)

ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA

Železniční trať Hlavní nádraží – Česká Třebová po přestavbě železničního uzlu Brno přestane být využívána. Železniční násep, pokud bude zachován, bude možné využít pro lehkou dopravu (cyklo a pěší), studie uvažuje s jeho ozeleněním. Násep je přístupný po šikmé rampě z ulice Špitálka.

V místě křížení Staré Ponávky s Vlárskou tratí bude nutné pod mostem vybudovat lávku pro pěší a cyklisty. Variantní cyklistická trasa je po ulici Dornych.

MĚSTSKÁ HROMADNÁ DOPRAVA

Nová městská třída bude obsloužena autobusovou dopravou, zastávky jsou navrženy na křižovatce s ulicí Křenovou a u areálu bývalé Vlněny, v křížení nové městské třídy s náhonem.

Tramvajové zastávky na ulici Křenové budou v rámci výstavby nové městské třídy odsunuty dále od místa křižovatky s novou městskou třídou.

3.4 VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

Významnou částí návrhu je zpřístupnění Staré Ponávky a souvisejícího okolí veřejnosti. Zpřístupnění je navrženo ve vybraných úsecích s ohledem na vlastnické vztahy, současné využití pozemků a jejich provoz, prostorové možnosti, omezení v území a na předpokládanou hodnotu zpřístupnění konkrétního území pro veřejnost. Snaha o zpřístupnění souvisí s cílem vést v blízkosti Staré Ponávky pěší trasu a cyklotrasu – dle konkrétních podmínek je vedena blíže nebo dále od vodního toku.

V konkrétních místech je veřejný prostor navržen pro pobyt – je doplněn přístupem k vodnímu toku (rampa, schodiště), upraven pro sezení, doplněn zastřešením, pítkem apod. nebo navázán na stávající a navržené budovy. Využití těchto veřejných prostorů je různé – přístup nad vodní tok nebo snížení k vodě ve formě mola, schodiště nebo rampy, parková úprava nebo předprostor okolní zástavby sloužící k bydlení, pro veřejnou vybavenost apod.

4. TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Návrh je zpracovaný na základě podkladů poskytnutých objednatelem a doplněných o údaje významných správců technické infrastruktury tak, aby bezdůvodně nedocházelo k potřebě významných přeložek inženýrských sítí. Přeložky pro konkrétní stavby budou řešeny v navazujících stupních dokumentace v konkrétním čase na základě aktuálních podkladů o poloze inženýrských sítí.

V rámci průzkumů a rozborů byl záměr revitalizace projednán s nejvýznamnějšími správci technické infrastruktury, byly zohledněny nepřeložitelné trasy technické infrastruktury a záměry na nové sítě.

SHYBKA KŘENOVÁ

V místě křížení přeloženého úseku náhonu s ulicí Křenovou (úsek 5.2 – 6) je třeba technicky vyřešit detail křížení koryta s potrubím kmenové stoky C o profilu DN 1600 a nově uložené přeložky větve potrubí DN 1500 (nebo menším), které jsou rovnoběžné s ulicí Křenovou. Touto oblastí rovněž prochází podzemní kolektor. Před zpracováním projektové dokumentace k územnímu řízení bude potřeba výpočtem stanovit potřebnou dimenzi překládaného úseku stávající kanalizace DN 1500. Po prověření potřebné dimenze potrubí přeložky kanalizace směrem do ulice Mlýnská bude zvoleno vhodné řešení tohoto křížení a zvoleno vhodné výškové uspořádání jednotlivých sítí.

NOVÉ KORYTO V PŘESTAVBOVÝCH AREÁLECH

V rozsahu úseků 5.2 - 6 (podél nové městské třídy) bude vytvořeno nové koryto náhonu. Místo zaústění odlehčených odpadních vod bude přesunuto do profilu ulice Řeznická, tzn. na konec úseku 7.1. Z toho vyplývá, že v rozsahu úseků 5.2 – 7.1 bude možné vytvořit koryto napájené pouze vodou odebíranou ze Svitavy, tedy s lepší kvalitou vody a s menšími nároky na kapacitu. V tomto úseku navrhujeme koryto, které bude mělčí a s menším podélným sklonem oproti současnému stavu.

SOUVISEJÍCÍ PŘELOŽKY KANALIZACE

S vytvořením nové městské třídy a nové trasy koryta náhonu souvisí návrh přeložky dnes zaklenutého úseku náhonu a vytvoření 380 m dlouhé větve jednotné kanalizace pro převádění odlehčených vod z OK Vlhká do profilu ulice Řeznická. Tato kapacitní kanalizace bude uložena pod vozovkou nové městské třídy a zaústěna do koryta náhonu v objektu pod vozovkou v blízkosti křižovatky s ulicí Cyrilskou. Návrhové parametry této větve kanalizace bude potřeba pro další fázi přípravy projektu upřesnit na základě výpočtu modelu odtoku v oblasti kmenové stoky C i D.

Souběžná kanalizace DN 1500 bude v oblasti pod ulicí Křenovou rovněž přeložena v délce cca 135 m. Dimenze přeložky bude rovněž prověřena na základě výše zmíněného propočtu, přičemž se dá předpokládat, že bude postačovat menší profil.

DEŠŤOVÁ KANALIZACE U VLNĚNY

V areálu bývalé Vlněny (QTL Assets) je navržen systém retence dešťových vod a jejich následné odvedení do koryta náhonu. Tyto větve dešťové kanalizace jsou kříženy návrhovou stopou této kapacitní stoky pod vozovkou nové městské třídy. Způsob odvedení dešťových vod a jejich vyústění do náhonu bude muset být dodatečně upraven.

PŘELOŽKY ŠKROBÁRNA

V areálu Škrobárna Reality budou úpravou břehu dotčeny sítě uložené v multikanálu podél levého břehu. Navrhujeme přeložku úseku 90 m multikanálu do polohy mimo terénní sníženinu. V rámci úpravy areálu navrhujeme rovněž přeložení nadzemního vedení plynovodu a NN do profilu mostku pro pěší, případně pod dno koryta Ponávky.

5. NÁVRH PO ÚSECÍCH

Úseky jsou uváděny v pořadí ze severu na jih (po směru toku) a pro snadnější orientaci jsou v textu pojmenovány podle stávajícího využití okolních ploch nebo podle ulic, které úsek vymezují. Číslování úseků se shoduje s označením úseků v příloze Komplexní výkres v měřítku 1: 2 500.

1 – PARK U INTERSPARU

Park je v současné době často využíván osobami bez přístřeší a pro širokou veřejnost je nepřítahlivý, problematická je funkční a dopravní vazba parku na okolí. V parku jsou naopak kvalitní vzrostlé dřeviny. Park je v místě významného křížení stávajících a navržených cyklistických a pěších tras.

Cílem návrhu je především zvýšit sociální kontrolu místa – tomu má napomoci zvýšení množství osob, které budou v parku trávit volný čas nebo přes něj procházet. Navrhujeme úpravu a doplnění sítě cest tak, aby pěší cesty procházely přes park; navrhujeme propojení přes lávku k Intersparu, což je současný frekventovaný směr pohybu chodců. Chodník ve tvaru oválu vymezuje volný palouk vprostřed parku a vytváří klidový prostor pro pobyt. Pro pěší bude umožněn přístup až k vodě po širokém schodišti, pěší cesty budou osvětleny. Doporučujeme zvážit vymístění stávajícího pomníku.

Cyklistické stezky jsou vedeny po obvodu parku.

Revitalizace parku a jeho okolí je částečně závislá na odstranění tří stávajících železničních vleček. Vlečky procházejí po východní části parku a oddělují prostor parku od řeky Svitavy. Jejich provoz a trasování navrhujeme upravit tak, aby byly z parku vymístěny: Vlečku do drogerie Jasmín navrhujeme zrušit – tato vlečka není v současné době provozována a nepředpokládáme obnovení provozu (její zprovoznění by bylo finančně nákladné). Další dvě trasy, které tvoří úvrať do Tepláren a. s. navrhujeme zkrátit (přeložení cca 310 m na jih, vlečka bude končit na úrovni křižovatky ulic Tkalcovská a Plynářská), provoz vlečky do Tepláren zůstane zachován. Uvolněná trasa vlečky bude využita pro svitavskou cyklostezku.

Svahy k Ponávce by bylo vhodné osázet půdopokryvnými dřevinami, porosty mezi Ponávkou a parkovištěm Intersparu vhodně probrat a doplnit tak, aby vytvořily kompaktní bariéru.

Na korytě Ponávky nejsou navrženy žádné zásahy. V tomto úseku dochází k zachycování splavenin. Tento proces je žádoucí, neboť se tak sníží množství splavenin vnášených do níže ležícího zaklenutého úseku. Další opatření proti přísunu splavenin je vhodné realizovat před vtokem do objektu stavidla, v úrovni dna Svitavy vybudovat nízký práh.

Na nábreží Svitavy je vymezen vhodný prostor pro občanskou vybavenost typu restaurace, půjčovna in-line bruslí, kol apod. Pro toto využití navrhujeme po rekonstrukci využít stávající dvoupodlažní objekt.

Na pravém břehu Ponávky uvažujeme s prodloužením obslužné komunikace z parkoviště před Intersparem přes řeku Svitavu do ulice Pastrnkova. Tento záměr vychází z územního plánu.

2 – ÚSEK MEZI ULICEMI TKALCOVSKÁ A RADLAS

V úseku mezi ulicemi Tkalcovskou a Radlasem je v současné době Ponávka téměř v celé délce zatrubněna a veřejně nepřístupná. Vzhledem k současnému využití bloku je záměr odkrytí náhonu a jeho zpřístupnění pro veřejnost dlouhodobým záměrem.

Za těchto podmínek nebyl zpracován detailní návrh. Záměr městské zeleně v územním plánu vnímáme jako dlouhodobou rezervu. Koncepčně navrhujeme otevření koryta, zpřístupnění nábřeží a propojení obou ulic stezkou pro pěší a cyklisty.

Dočasné cyklistické propojení úseku od parku u Intersparu a areálu bývalé Mosilany navrhujeme bypasem v jedné trase vlečky do Tepláren navržené ke zrušení (nejbližší k železničnímu náspu) až k podjezdu na ulici Špitálka.

3 – SPORTOVIŠTĚ V PARKU – AREÁL BMT

Předmětem návrhu je část areálu BMT Medical Technology s. r. o. na levém břehu toku, vymezená v územním plánu pro městskou zeleň. Provoz této části je možné přesunout do hlavního areálu BMT podél ulice Cejl – navržené využití této části závisí na projednání s vlastníkem pozemku.

Navrhujeme využití území pro sportovní areál v zeleni a s přístupem k vodě. Celý areál navrhujeme oplotit a přístup do něj časově omezit pouze na denní dobu. Navrhujeme veřejně přístupný park s možností sportu a odpočinku u vody a prostor pro dětské hřiště s přístupem k vodě, terén podél koryta navrhujeme snížit. Podél ulice Špitálka navrhujeme vymezené sportoviště (předpokládáme placené využívání), zahrnující správní budovu a hřiště.

Navrhujeme drobné změny územního plánu – plochy ostatní městské zeleně na pravém břehu změnit na plochy pro výrobu, plochy pro výrobu na levém břehu změnit na plochy ostatní městské zeleně. Po levém břehu touto změnou získáváme ucelenou plochu zeleně v celé délce úseku s volným nábřežím u náhonu. Změna na stavební plochy na pravém břehu kompenzuje změnu na levém břehu na plochy nestavební. U tohoto řešení nedochází k přeložení koryta náhonu.

Cyklostezka je umístěna vně celého areálu, aby ji bylo možné využívat celodenně.

Na ploše se nenachází žádná vzrostlá vegetace, je nutno založit kompletní kostru z dřevin. Po obvodu jsou navrženy velkokorunné stromy, v centrální ploše pak malokorunné stromy, v rovnoběžných liniích.

4 – TEPLÁRNY

Podél areálu Teplárny Brno, a. s. řešíme nábřeží v úzkém pásu uličního prostoru, který je vymezen stávajícími budovami. Stávající technologický provoz není možné narušovat, zpřístupnění areálu je v současné době možné pouze v krátkém úseku.

Konkrétní řešení je závislé na dalších podmiňujících stavbách, které mohou být realizovány v časových etapách. Z toho důvodu rozdělujeme území na tři části:

4.1 – TEPLÁRNY, SEDIMENTAČNÍ NÁDRŽE

Úsek je v současné době využíván pro sedimentační nádrže na úpravu vody z odběru pro Teplárny Brno, a. s. Z územního plánu přebíráme návrh obslužné komunikace, která prochází po severní straně areálu Tepláren a ústí do navržené nové městské třídy. V rámci realizace této komunikace bude nutné přemístění sedimentačních nádrží, případně i další změny ve způsobu odběru a úpravy technologické vody. V návaznosti na tyto kroky navrhujeme

otevření koryta náhonu, jeho zpřístupnění a vytvoření drobné parkové úpravy podél ulice Špitálka. Cyklotrasa je z důvodu nedostatku prostoru vedena po stávající komunikaci.

4.2 – TEPLÁRNY, HLAVNÍ VSTUP

V úseku mezi hlavním vstupem do Tepláren a služebním vjezdem s vrátnicí je v současné době částečně oplocený, poloveřejný prostor se vstupem do zdravotnického zařízení a taneční školy Starlet.

Tento úsek řešíme jako oddělený od samotného prostoru Tepláren. Je možné buď zachovat pouze oplocení chránící areál Tepláren a v prostoru mezi hlavním vstupem do Tepláren a vstupem do tanečního sálu ploty odstranit nebo oplocení zachovat se zpřístupněním po denní dobu. Tímto způsobem bude vytvořeno veřejně přístupné pravobřežní nábreží pro pobyt s přístupem k vodě po širokých stupních s rastrem stromů. Tato úprava nábreží posílí reprezentativní funkci vstupu do rozsáhlého areálu Tepláren.

Příjezd vozidel přes stávající most a parkování vedle tanečního studia je zachován, průjezd k hlavnímu vstupu rušíme. Součástí navržené úpravy je odkrytí krátkého úseku toku Ponávky vedle schodiště k hlavnímu vstupu, které je dnes využíváno k parkování a drobná úprava stávajícího chodníku pro výsadbu stromů.

4.3 – TŘEBOVSKÁ ŽELEZNICE, HISTORICKÝ VIADUKT

Třebovská železnice je v tomto úseku vedena po historickém viaduktu. V jižní části areálu Tepláren se nacházejí významné technické limity využití území – vzdušné vedení VVN a měřicí trasa STL plynovodu.

Územní plán v tomto prostoru navrhuje zrušení provozu na třebovské železniční trati (využití plochy železnice pro městskou zeleň) a komunikaci obsluhující území mezi navrženou novou městskou třídou podél třebovské železnice až po ulici Zábrdovickou.

Vzhledem ke složitým poměrům v území jsou navržené změny dlouhodobým záměrem, o konkrétním řešení (např. rozhodnutí o zachování viaduktu nebo jeho zrušení) bude rozhodnuto teprve v budoucnu.

V návrhu zachováváme historický viadukt. Podél navržené dvoupruhové obslužné komunikace navrhujeme stezku pro pěší a cyklisty a rampu, po které napojujeme stávající viadukt. Napříč pod mostními oblouky viaduktu prochází náhon Ponávky, silniční komunikace, pěší a cyklistické stezky. V trase souběhu železničního tělesa na náspu a navržené silnice je nutné nahrazení náspů jiným technickým řešením. Na koruně viaduktu je koridor městské zeleně propojující centrum města a řeku Svitavu.

5 – BÝVALÁ MOSILANA

Návrh zahrnuje areál bývalé Mosilany mezi tělesem železnice a ulicí Křenovou. Území je rozděleno na dva úseky, které je teoreticky možné realizovat samostatně. První je mezi třebovskou železnicí po trasu navržené Nové městské třídy, druhý sahá po ulici Křenovou.

5.1 – MOSILANA – VNITROBLOK

Předpokládané funkční využití areálu je pro bydlení, obchody a služby, administrativu a občanskou vybavenost. Vnitroblok je řešen zejména jako pobytový prostor podél Ponávky, objekty se přizpůsobují a tvarově respektují tuto podélnou osu. Veškeré objekty jsou řešeny s přízemím využitelným pro parkování, případně pro obchody. Potřebu parkovacích míst doplňuje parkovací dům na rohu ulic Vlhká a Křenová.

Návrh zachovává historicky cenné stavby, které vytvářejí atmosféru bývalé Mosilany a jejího specifického *genia loci*. Nově jsou navrženy dva výškové objekty lichoběžníkového půdorysu po stranách nové městské třídy, další navrhované objekty v pásu mezi ulicí Špitálkou a náhonem doplňují současnou nepravidelnou strukturu zástavby (ve tvaru nepravidelného hřebene).

Podél Ponávky se nabízí využití objektů převážně pro bydlení a občanskou vybavenost, s obytnými terasami doplněnými vegetací, otočenými směrem do vnitrobloku. Široká nábreží a terénní modelace v okolí Ponávky vytváří protáhlý, klidný prostor s převahou vegetace, s možností doplnění zpevněných ploch pro venkovní terasy kaváren či drobné kulturní akce. Silniční doprava je vymístěná mimo vnitroblok.

V ose dominantních historicky cenných cihlových budov je schodiště s přístupem k vodě, přímo v korytě je v pásu dlažba umožňující přechod přes vodu. Levý břeh je v celé délce přístupný po rampách, pravý je tvořen dvěma terénními úpravami ve tvaru přírodních amfiteátrů, břeh má přírodě blízký charakter. Stromy vytváří nepravidelnou kompaktní vlnici se linií, vstupy do vnitrobloku a vnitřní náměstí jsou zvýrazněny kvetoucími stromy. Se stávajícími dřevinami (vyjma solitérního dubu u prodejny Neumann) z důvodu rozsahu přestavby nelze počítat. Vhodným technickým opatřením by se měly ochránit zde žijící a rostoucí zákonem chráněné druhy ryb a bylin. V horní části úseku jsou v pravém břehu navrženy snížené plochy pro výsadbu litorálních rostlin.

5.2 – MOSILANA – NOVÉ KORYTO NÁHONU

V návrhu je respektována navrhovaná čtyřpruhová silnice – nová městská třída – v upravené podobě, která umožňuje souběžné vedení navrhované silnice a vodního toku. Tok Ponávky navrhujeme přeložit rovnoběžně podél nové městské třídy do nového koryta. Křížení náhonu se sítěmi vedenými v trase ulice Křenová bude řešeno shybkou (po prověření výškových parametrů).

Nová městská třída je směrově upravena (v úseku od třebovské železnice až po ulici Mlýnskou). Základní šířkové parametry jízdních pruhů jsme ponechali, odebrali jsme z příčného uspořádání parkovací pás a střední dělicí pruh. Parkování uvažujeme v parkovacím domě u ulice Křenové. Na nové městské třídě uvažujeme se zastávkami MHD (autobusová doprava) ve směru k ulici Cejl, nástupiště bude umístěno na konzolách nad Ponávkou a propojeno mostky s hlavním korzem. V opačném směru je zastávka umístěna jižně od ulice Křenová.

Náhon je veden v kolmých zdech, široký chodník umožňuje vedení cyklotrasy, v pásu vprostřed vymezeného pouze odlišnou úpravou dlažby je navržena alej stromů a městský mobiliář.

6 – KŘENOVÁ – MLÝNSKÁ

Jedná se o úsek vnitrobloku mezi ulicemi Křenovou a Mlýnskou. V současné době je zde Ponávka zaklenuta, plochy vnitrobloku jsou obtížně přístupné. Většina území vnitrobloku je zanedbaná.

Navrhujeme nové koryto náhonu a jeho oddělení od vod z odlehčovací komory. Vody z odlehčovací komory budou vedeny v nově vybudované kanalizační stoce v trase nové městské třídy. Smyslem je udržet v zastavěném a v budoucnu převážně obytném prostředí poměrně čistou vodu v co nejdelším možném úseku. Zároveň bude Ponávka v otevřeném korytě procházet jako plnohodnotný prvek v předprostoru nových domů. Okolí toku má parkový charakter, od nové městské třídy je celý prostor oddělen alejí stromů. Z prostoru

parku je vyloučena motorová doprava, prochází jím pěší a cyklistická stezka. V jižní části úseku je navrženo snížení terénu s přístupem k vodě po rampách a schodišti a parkovou úpravou.

Přeložené koryto s čistou vodou navrhujeme zaústit do nové stoky z odlehčovací komory u ulice Mlýnská – dále na jih je již nutné počítat s horší kvalitou vody a s omezeními spojenými s odlehčovacími událostmi v odlehčovací komoře.

Obsluha budov je navržena z ulice Rumiště a obousměrnou komunikací podél parku z ulice Mlýnské.

7 – BÝVALÁ VLNĚNA

Úsek mezi ulicemi Mlýnskou a Zvonařkou zabírá z velké části areál bývalé výroby Vlněny. Areál je z větší části navržen k asanaci a výstavbě nových polyfunkčních objektů (DÚR, zpracovatel K4, a. s.).

Do úseku je převzat návrh Nové městské třídy ve čtyřpruhovém uspořádání.

Návrh je respektován, zakreslen s novou městskou třídou ve variantě se čtyřmi pruhy. Návrh je doplněn o stezku pro pěší a cyklisty z východní strany náhonu.

7.1 – MLÝNSKÁ – CYRILSKÁ

Přebíráme navržený polyfunkční komplex zpracovaný do podrobnosti DÚR. Nová městská třída je zakreslena ve variantě se čtyřpruhovým uspořádáním. V tomto úseku navrhujeme novou kanalizační stoku pod vozovkou nové městské třídy odvádějící dešťové vody z odlehčovací komory Vlhká.

Řešení bude mít vliv na odvedení odpadních vod z navrženého polyfunkčního objektu, z toho důvodu prostor na pravém břehu mezi čtyřpruhovou komunikací a náhonem navrhujeme odlišně od řešení z DÚR. V tomto místě navrhujeme, v návaznosti na plánovanou zastávku MHD, terénní snížení přístupné po dvou protilehlých rampách. Ve snížené části je navržena nika s posezením a parková úprava s přístupem k Ponávce.

Na levém břehu navrhujeme pěší a cyklistickou stezku s doprovodnou vegetací, která vytváří parter navrženého bloku polyfunkčního objektu. Napříč objektem navrhujeme průchod (např. pasáž), který umožní pěší propojení vstupu do navržených staveb v bývalé Vlněně s ulicí Štěpánskou.

7.2 – BUDOVA IMOS, OBNOVA PARKU

V jižní části úseku náhon opouští trasu nové městské třídy, protéká v současné době mezi dvěma uzavřenými areály a podél parku (ulice Dornych a Zvonařka).

V tomto prostoru navrhujeme nový polyfunkční objekt. Návrh vychází z dřívějšího námětu, který počítal se směnou pozemků mezi společností Imos Development, a. s. a městem Brna a s výstavbou polyfunkčního objektu.

Objem budovy zvlněným tvarem reaguje na říční tok, doplňuje nároží na ulici Dornych a respektuje uliční frontu nové městské třídy. Tvarování budovy se odráží i do parteru nábřeží, kdy nízké zvlněné zídky a krátké linie stromů postupně klesají na maximální úroveň vody, vytváří tak široký amfiteátr. Na nábřeží vzniká zklidněný prostor navazující na stávající park. Park je zahrnut do ploch významné zeleně chráněné dle vyhlášky č. 15/2007, O ochraně zeleně ve městě Brně, jeho plocha není zmenšena, je pouze změněno plošné uspořádání. Z důvodů stavby budovy bude nutné asanovat část dřevin.

8.1 – NÁBŘEŽÍ U OBCHODNÍHO DOMU LIDL

V současné době se zde nachází obchodní dům LIDL s parkovištěm a travnatou plochou. V návrhu přebíráme navrženou komunikační síť, která vytváří kolem celého úseku dopravní rondel.

Podél toku je navržena stezka pro pěší a pro cyklisty. Z důvodu předpokládané husté dopravy navrhujeme střídmostou úpravu v podobě dvou přístupů k vodě s posezením pro projíždějící cyklisty respektujících stávající vegetaci.

Podél toku je navržena cyklostezka (podmínkou je zrušení několika málo parkovacích stání u OD LIDL) pokračující na jih mostním objektem pod Vlárskou železnicí. Po vybudování velkého rondelu kolem nákupního centra LIDL bude zřízen světelný přechod pro chodce synchronizovaný s ostatními přechody na rondelu. Ve variantě je navržena cyklotrasa po ulici Dornych.

Stávající vegetace je ponechána, je doporučena zdravotní probírka, likvidace náletových dřevin a doplnění stromového a keřového patra a stabilizace břehů půdopokryvnými dřevinami.

Obchodní dům LIDL navrhujeme dopravně obsloužit odbočením z rondelu na jižní straně.

8.2 – MOST NA VLÁRSKÉ ŽELEZNICI

Vlárská železnice je v rámci Železničního uzlu Brno navržena ke zkapacitnění na 6 kolejí (v současné době 2 koleje). V souvislosti s přestavbou železnice bude rozšířen železniční most.

Dimenze mostního profilu (stávajícího i nového) dovoluje vést cyklostezku po pravém břehu náhonu. Paralelní cyklotrasa je navržena po ulici Dornych.

9 – AREÁL BÝVALÉ ŠKROBÁRNY

Areál bývalé Škrobárny je v současné době využíván především pro administrativu a služby. Areál je rozdělen navrženou bratislavskou radiálou (čtyřpruhová komunikace) na části severní a jižní.

Celý areál je otevřený a zcela přístupný, podél náhonu navrhujeme cyklostezku.

9.1 – BÝVALÁ ŠKROBÁRNA, SEVERNÍ ČÁST

Po pravé straně břehu jsou zrekonstruované budovy bývalé škrobárny, po levém břehu nové haly a je zde plánována výstavba dalších hal.

V prostoru mezi stávajícími mosty pro pěší navrhujeme úpravu stávajícího koryta. Jejím smyslem je v současné době technicistní strohé koryto obohatit meandry a jinými prvky v korytě (kameny, litorální vegetace) a vegetací na svazích tak, aby se zjemnil a morfologicky zpestřil dnes poměrně strohý charakter vodního toku. V prostoru mezi halami a tokem navrhujeme snížení terénu, které umožní přístup pěších k vodě a vytvoří prostor pro pobyt zaměstnanců areálů, klientů, osob projíždějících po cyklostezce apod. – pro pobyt je určen zejména přístřešek a molo vybíhající nad profil koryta. Do prostoru terénní modelace vkládáme krátké linie stromů, které jsou při průchodu podél toku transparentní, avšak při pobytu ve snížení vytvářejí od výrobních hal pohledovou bariéru. V blízkosti posezení jsou pak nepravidelně rozmístěné výrazně kvetoucí stromy. Požadavkem majitele je přehlednost ploch, z tohoto důvodu není uvažováno s keřovým patrem.

9.2 – BÝVALÁ ŠKROBÁRNA, JIŽNÍ ČÁST

Jedná se o nezastavěný prostor meandru řeky vymezený trasou navržených komunikací, tzv. bratislavskou radiálou a silnicí Nová agrozet, plocha je v územním plánu navržena pro městskou zeleň. Plocha meandru je zatížena navezenou zeminou a stavební sutí, roste zde převážně nekvalitní náletová zeleň.

Jedná se o největší přírodě blízký úsek podél Ponávky. V části meandru navrhujeme snížení úrovně terénu a malou vodní plochu v přirozeně tvarované terénní prohlubni. V parkové ploše navrhujeme malý přírodní amfiteátr obrácený k vodní hladině. Severní část úseku je využitelná pro dětské hřiště, lanové centrum apod. Na břehu jezírka i Ponávky bude nivní vegetace přírodě blízkého charakteru s doplněním rozvolněného stromového patra.

Do prostoru meandru je ze severní části areálu přivedena cyklostezka, mimoúrovňově kříží bratislavskou radiálu (v podjezdu pod mostem) a je vedena mimo meandr – podél valu z vytěžené zeminy, který bude sloužit k odclonění hluku z bratislavské radiály. Terénní val je osazen hustě stromy, tak aby vytvořil pohledovou i hygienickou bariéru. Prostor meandru je přístupný pěší stezkou na ulici Dornych (předpokládá se demolice stávajících budov). Stezka bude provedena nad zálivem vodní plochy (litorálem) na dřevěném chodníku na kůlech.

Pravý břeh je v územním plánu určen pro městskou zeleň. Vzhledem k současnému využití pro uzavřené areály, přístupné pouze z Dornychu, se jedná o dlouhodobou rezervu. Na břehu je navrženo doplnění stávající ponechané vegetace zejména stromovým a keřovým patrem v hustém sponu.

10 – SÍDLIŠTĚ KOMÁROV

Úsek zahrnuje plochu převážně městských pozemků mezi areálem bývalé Škrobárny a ulicí Svatopetrskou, v sousedství sídliště panelových domů Komárov.

10.1 – REKREAČNÍ VODNÍ PLOCHA

Mezi sídlištěm a areálem bývalé Škrobárny je v současné době parkoviště (poměrně živelně užívané) a volná zatravněná plocha. V tomto místě navrhujeme vodní plochu napájenou vodou z Ponávky, v zimě využitelnou pro bruslení. Jihozápadní část je opevněná, se stupni umožňujícími přístup k vodě, severovýchodní část má přírodě blízký charakter s litorální vegetací. Přívod vody do rybníčku je zajištěn otevřeným propojovacím korytem, které komunikuje s hladinou vody v Ponávce. Variantně je možné zvážit trubní propojení s možností uzávěru (šachta s hradítkem).

Celý prostor je nutné pohledově a hygienicky oddělit od navržených komunikací a panelovým sídlištěm. Stávající solitérní jedinec topolu stojící na levém břehu je ponechán, terénní modelace se mu vyhýbají.

Cyklotrasa a pěší stezka jsou v tomto úseku vedeny po společném chodníku s vyznačením cyklotrasy.

10.2 – SCHODY K VODĚ, ULICE ZA MOSTEM

V ulici Za mostem, naproti vstupům do panelových domů je nábreží navštěvované za účelem krmení vodního ptactva. Navrhujeme drobnou úpravu ve formě chodníku a schodů s možností posezení a přístupu k vodě.

Cyklistická stezka je vedena vymezeným pruhem na silnici, silniční doprava je zpomalena retardéry navrženými na obou stranách.

Na pravém břehu by se mělo v dohledné době započít s obnovou přestárých porostů stromů, jinak hrozí pohledové otevření celého prostoru do výrobních areálů na pravém břehu.

10.3 – RYBÁŘSKÁ STEZKA, ULICE HODONÍNSKÁ

Prostor meandru mezi ulicemi Hodonínskou a Svatopetrskou je výrazně ovlivněn hlukem z dopravy. Navrhujeme terénní val podél čtyřpruhové komunikace na ulici Svatopetrské s kompaktní bariérou vegetace a pěší „rybářskou stezku“ propojující stávající chodníky s možností posezení v místě ohybu Ponávky, s výhledem do dvou kolmých směrů řeky.

Současný přechod pro chodce a cyklisty přes Svatopetrskou navrhujeme přesunout jižně od křižovatky ulic Za Mostem a Svatopetrské. Řešení by bylo výhodné zejména pro trasování navržené cyklotrasy. Variantně je možné zachovat stávající polohu, v tom případně navrhujeme rozšíření chodníku v místě přechodu.

Stávající vzrostlá vegetace bude využita v maximálním rozsahu.

11 – SOUTOK SE SVRATKOU, JENEWEINOVA

Úsek podél ulice Jeneweinovy a Komárovského nábřeží je již dnes částečně využíván jako park, stávající stavební objekty společnosti Corfix Distribution s. r. o. a autodílny jsou v plochách navržených v územním plánu pro městskou zeleň. Návrh předpokládá využití současně zastavěných ploch pro park. Variantně lze uvažovat s využitím některé ze stávajících budov např. v souvislosti s navrženým sportovním využitím.

Území je dotčeno přípravou projektu protipovodňové ochrany města Brna a připravovaným umístěním podzemní retenční komory na kmenové stoce. Plocha je v územním plánu vymezena pro zeleň, ta se však v detailech bude muset přizpůsobit vodohospodářské infrastruktuře. Jedná se tedy o území s celou řadou zájmů a realizace bude možná v časově delším horizontu.

Navrhujeme využití území pro sportovní aktivity a možnost setkávání všech věkových skupin (ohrazené hřiště pro nejmenší děti, vyhrazené hřiště např. pro volejbal, správná budova s toaletami). V jižní části je sportoviště zakončeno zpevněnou plochou určenou pro setkávání cyklistů s posezením, zastřešením a pítkem s odtokem do Ponávky. Plochy pro sport jsou vymezeny v oblouku podél terasovitěho terénního snížení, které umožní přístup návštěvníků k vodě. Prostor sportovišť je oddělen od komunikace alejí stromů, jednotlivá sportoviště od sebe nepravidelnými skupinami stromů procházející až do centrální plochy.

V místě soutoku jsou navržena protipovodňová opatření převzatá ze zpracované dokumentace na protipovodňovou ochranu Železničního uzlu Brno. Umístění bermy podél Svratky i polohu a výšku zdi jako protipovodňového opatření podél Svratky respektujeme a navrhujeme protipovodňový oboustranný val s korunou v místě navržené zdi. Cyklostezku navrhujeme vést nahoře na navrženém valu – v trase protipovodňové zdi. Směrem do parku a na jih (za lávkou přes Ponávku) navržená cyklostezka klesá do úrovně stávajícího terénu, respektive bermy. Stávající lávka je směrově i šířkově nevyhovující, navrhujeme novou lávku. Protipovodňový uzávěr na Ponávce v blízkosti soutoku se Svratkou je rovněž převzat z výše uvedené dokumentace. Jeho polohu by bylo vhodné přesunout blíže k soutoku, do profilu nové lávky.

Při soutoku se nachází kvalitní solitérní stromy, část z nich je ohrožena stavbou retenční nádrže a stok, případně stavbou protipovodňových opatření. Je vypracován projekt náhradních výsadeb v tomto prostoru, který je v souladu s touto studií. Případné asanace by bylo vhodné minimalizovat.

Na levém břehu Svratky, na křižovatce cest, kde se zároveň vlévá Ponávka do Svratky, navrhujeme stupňovitou vyhlídku s přístupem k vodě a výhledem na Svratku.

Levý břeh Ponávky je nepřístupný, ústí zde rodinné zahrady. Je navrženo doplnění vegetace na svahu (po předchozí domluvě s majiteli přilehlých nemovitostí) a to solitérními keři či nižšími stromy.

6. NÁVRH ETAPIZACE

Na základě dosavadního průběhu projednávání, majetkových vztahů, navazujících záměrů a dalších okolností v konkrétním území jsou návrhy rozděleny do tří etap. Etapizace je zpracována ve výkresu č. 5 v měřítku 1 : 5 000.

Do první etapy jsou zařazeny návrhy, které jsou kladně projednány a nejsou známy další podmiňující investice. Zejména se jedná o úseky 4.2 – vstup do Tepláren Brno, a. s., 9.1 – revitalizace v rámci severní části bývalé Škrobárny a 10.1 – rekreační rybník u komárovského sídliště. Dále jsou do první etapy zařazeny návrhy drobnějšího rozsahu na městských pozemcích a nezávislé záměry v řešeném území ve stupni dokumentace pro územní rozhodnutí.

Ve druhé etapě jsou návrhy ve většině případů projednané, u kterých je možné předpokládat realizaci ve vzdálenějším časovém horizontu.

Třetí etapa zahrnuje návrhy, jejichž realizace bude možná v dlouhodobém časovém horizontu. Záměry jsou blokovány současným využitím území (např. jsou v územním plánu rezervovány pro městskou zeleň a v současné době zčásti zastavěny), nevyjasněnými pozemkovými vztahy.

V rámci druhé a zejména třetí etapy jsou zvláště vyznačeny návrhy, které jsou v řešeném území studie, ale jsou poměrně nezávislé. Dále jsou vymezeny záměry podmiňující, které významně souvisejí s navrženým řešením. Časový horizont revitalizace se bude odvíjet od realizace těchto podmiňujících investic.

ÚSEKY PRO ZPRACOVÁNÍ V PODROBNĚJŠÍCH DOKUMENTACÍCH

S odkazem na navrženou etapizaci doporučujeme následující tři úseky pro zpracování v podrobnějších dokumentacích:

- 4.2** vstup do areálu Tepláren Brno, a. s.
- 9.1** areál bývalé škrobárny ve vlastnictví společnosti Škrobárna Reality, a. s.
- 10.1** rekreační rybník u sídliště Komárov na pozemcích Statutárního města Brna

7. ZMĚNY ÚZEMNÍHO PLÁNU

Územní plán byl při návrzích pokud možno respektován, zejména co do koncepce rozvoje dopravy. Navržené řešení vyvolává na několika místech potřebu změny územního plánu. Týká se to lokalit v ploše při ulici Špitálka (úseky 3. – 4.1), oblasti kolem nové městské třídy (úseky 5.2 – 7.2) a areálu bývalé Škrobárny (úsek 9.1). Zde je návrh na změnu motivován ochranou navržené plochy zeleně.

Návrh změn ÚPmB vyvolaných územní studií je obsahem výkresu č. 4. v měřítku 1:5000.

8. POUŽITÉ REVITALIZAČNÍ PRINCIPY

1. ZLEPŠENÍ EKOLOGICKÉ FUNKČNOSTI VODNÍHO TOKU JAKO EKOSYSTÉMU

1.1. obnovení dynamického vodního režimu toku

1.1.1 zlepšení morfologické diverzity říčního dna – zvýšení dynamiky a rozmanitosti hydraulických vlastností koryta

- *V příhodných místech bude koryto rozčleněno na proudící a klidné úseky, místy bude napodobeno přírodě blízké směrové vedení kynety.*

1.2. obnova drobných vodních toků

1.2.1 odtrubnění zaklenutých úseků vodních toků a prevence dalšího zatrubňování a napřimování

- *Navrhujeme odtrubnění toku v celé délce, kromě nezbytných přemostění při křížení s dopravní infrastrukturou a inženýrskými sítěmi. Celková délka odtrubnění je 472 m.*

1.3. zvýšení biodiverzity v nivě toku

1.3.1 zlepšení stavu přírodních stanovišť podle místních podmínek

1.3.2 odstranění invazních druhů

1.3.3 podpora reintrodukce stanovištně i geograficky původních druhů a společenstev

- *Podél toku a v jeho blízkosti je navržena úprava zeleně, výsadba stanovištně i geograficky původních druhů.*

1.6. zlepšení kvality vody

1.6.1 podpora samočisticích schopností toku

- *Introdukcí kamenů, střídáním rychlejších a pomalejších proudových úseků a zvětšením aktivního povrchu bude zlepšena samočisticí schopnost toku. Celková délka úpravy s podporou samočisticí schopnosti toku je 356 m.*
- *Přeložkou části náhonu a umístěním nové větve kanalizace souběžně s tokem byl v navazujícím úseku eliminován problém zhoršení jakosti vod vlivem občasného odlehčení vod z jednotné kanalizace.*

1.7. obnova a podpora doprovodné vegetace

1.7.1 stromy, keře, rákosiny, litorální vegetace, vodní rostliny atd.

- *Na vhodných místech je navrženo doplnění břehové vegetace včetně vytvoření snížených ploch v březích pro založení porostu litorální bylinné vegetace.*

3. ZLEPŠENÍ OBYTNÉ, KULTURNÍ A REKREAČNÍ HODNOTY

3.1. začlenění vody do obrazu města jako hlavního krajinotvorného prvku městského prostředí

3.1.1 využití nivy toku jako významného městského prostoru s jedinečným potenciálem pro rekreaci a volný čas,

3.1.2 zlepšení estetické hodnoty obytných a rekreačních zón

- *Budou odstraněny odpadky a černé skládky, dojde k úpravě (doplnění nebo naopak proředění) břehových porostů a ostatních ploch vegetace, vybraná místa doznají stavebních změn, terénních úprav a úprav opevnění břehů. Na vhodná místa bude umístěn městský mobiliář,*

počítá se s umísťováním uměleckých děl do vzniklého veřejného prostoru. Estetický dojem z toku bude zlepšen i zvýšením čistoty vody a navýšením běžných průtoků. Části nábřeží budou nově zpřístupněny a zprůchodněny, čímž bude zvýšena nabídka rekreace pro uživatele přilehlých obytných a administrativních komplexů a dojde k propojení dnes izolovaných úseků nábřeží. Předpokládá se i postupné ekonomické oživení území formou drobných restauračních provozoven, půjčoven sportovního vybavení a podobně. Zpřístupnění toku a jeho zatraktivněním bude akcentována role vody jako určujícího prvku v území.

3.2. umístění sportovních a rekreačních stezek (greenways) podél toku

3.2.1 kombinované stezky pro nemotorizovanou dopravu - pěší, cyklisty, bruslaře a další

3.2.2 zlepšení prostupnosti města a jeho propojení s okolní krajinou

- *Stezky pro nemotorovou dopravu jsou navrženy kontinuálně v celé délce řešeného území. Přednostně umísťujeme oddělený systém cyklostezek a pěšin. V místech s nedostatkem prostoru jsou tyto stezky sloučeny nebo je cyklostezka odvedena dále od toku.*

3.3. umístění sportovního a rekreačního vybavení v nivě

3.3.3 umístění rekreačního vybavení do cílových míst pro krátkodobou rekreaci podél sportovních a rekreačních stezek

- Viz 3.1

3.4. umístění doplňkové infrastruktury

3.4.1 informační systém podél sportovních a rekreačních stezek (navigační systém, naučné a informační tabule)

3.4.2 městský mobiliář

3.4.3 umístění uměleckých objektů a dočasných výstav (kulturně historický aspekt)

- *Studie neurčuje přímo lokality pro umístění uměleckých objektů a městského mobiliáře, ale vytváří veřejná prostranství pro jejich umístění vhodná. Je navržen systém informačně-naučných panelů včetně lokalit pro jejich umístění a pro umístění prvků navigačního systému – milníků s kilometráží.*

3.5. umožnění přístupu k vodě

3.5.1 hrací prvky umožňující interakci s vodním prvkem

3.5.3 umožnění přímého přístupu k vodě v místech, kde je to možné a bezpečné

- *Jakost vody neumožňuje umístění herních prvků využívajících přímý a intenzivní kontakt dětí s vodou. Na mnoha místech je navržen přístup k vodní hladině umožňující „sáhnout si na vodu“.*

3.6. pěstování stromů a tvorba krajiny

3.6.3 tvorba nových parkových ploch

- Viz 3.1

4. UDRŽITELNÉ VYUŽÍVÁNÍ VODNÍCH TOKŮ A POŘÍČNÍ KRAJINY

4.1 zapojení veřejnosti do správy a rozhodování o místech veřejné zeleně

- *při přípravě studie revitalizace Staré Ponávky proběhlo několik veřejných projednání, tvůrčí dílna se studenty architektury, výstava a bylo publikováno několik článků v tištěných a elektronických médiích. Aktivní účast veřejnosti se předpokládá při přípravě projektové*

dokumentace na úpravu jednotlivých úseků toku. Investor uspořádá veřejná projednání záměru a případně další aktivity (exkurze apod.).

4.2. zlepšení použitelnosti plánování využití území za účelem protipovodňové ochrany a ochrany vodních toků

4.2.1 využití nástroje plánování land-use k praktické aplikaci výše zmíněných principů při revitalizaci vodních toků v městském prostředí

4.2.3 tříbení společenského konsenzu ohledně aktivit a inženýrských opatření směřujících ku prospěchu veřejnosti

- *při přípravě studie proběhla na úrovni odborné veřejnosti diskuze o požadavcích kladených na veřejné prostory spojené s vodou, preferencích pokud jde o jejich vzhled a poměr mezi „přírodností“ a „městskostí“ území.*

4.5 minimalizace střetů s infrastrukturou (mosty, silnice, potrubí atd.)

- *V úseku, který je v souběhu s plánovanou trasou nové městské třídy, byla navržena přeložka toku do polohy souběžné s trasou této komunikace.*

REVITALIZATION PRINCIPLES USED IN THE OLD PONAVKA REVITALIZATION PROJECT

1. ENHANCING THE ECOLOGICAL FUNCTIONALITY OF THE WATERCOURSE AS AN ECOSYSTEM

1.1. renewal of the dynamic water regime of watercourses

1.1.1 increasing the morphological diversity of the river bed – increasing discharge diversity and its dynamic

- *In suitable sites the current will be diversified onto slow and rapid parts.*

1.2. renewal of minor watercourses

1.2.1 removal of the channelled underground stretches of the watercourses and preventing further channelling

- *Removal of roofing in all parts is proposed (except unavoidable crossings with infrastructure). Total length of roof removal is 472 m.*

1.3. increasing biodiversity of the biotopes in the alluvial plains

1.3.1 improving local habitats responding to local conditions of each river valley

1.3.2 removal of invasive plant species

1.3.3 support reintroduction of native plant species and habitats

- *Along the stream modification of the greenery and planting of native species is proposed.*

1.6. improving water quality

1.6.1 supporting the self-cleaning capacity of watercourses

- *Self-cleaning capacity will be improved by placing stones, diversifying of the water course and increasing the active surface. Total length of this arrangement is 356 m.*
- *The problem of irregular inflow of sewage water from Brno's sewage system (balancing inflow) will be resolved by partial replacing of the Ponavka river and building new branch of the sewage system.*

1.7. renewal and enhancement of the supplementary plant cover

1.7.1 trees, shrubs, reed beds, littoral vegetations, water plants etc.

- *Modification and renewal of the greenery along the stream including placing of depressions promoting littoral plants is proposed on suitable sites.*

3. INCREASING THE RESIDENTIAL, CULTURAL AND RECREATIONAL VALUE

3.1. incorporating water into the city's image as a major landscaping feature of the urbanised space

3.1.1 using the alluvial plains of watercourses as a significant urban space with a unique potential for recreation and leisure

3.1.2 increasing the aesthetic value of residential and recreational sites

- *Rubbish and illegal waste dumps will be removed, greenery alongside the stream will be treated, certain places will be modified with terrain formation, building up and adjustment of the bank pavement. Street furniture and artefacts are supposed to be placed on suitable spots. Aesthetic impact of the space will be increased with improvement of the water quality and*

raising the water level. Parts of the waterfront will be open up and made accessible. This will extend the opportunities for short-time recreation and some so far isolated spots will be connected up. Progressive introduction of economical activities is supposed, preferable form are small refreshments or sport-equipement rental service...

3.2. placing sport & recreational paths (greenways) along watercourses

3.2.1 combined paths for pedestrians, cyclists, in-line skaters and other non-motorised users, following the terrain in the alluvial plains

3.2.2 improving the permeability of the city and its connection with the surrounding landscape

- *Paths for non-motorized traffic are proposed alongside the whole stream of Old Ponávka. Preferred are separate paths for cyclo-roads and pedestrians paths. In spots where the separation is not possible due to insufficient space the cyclo-roads and paths are combined into one path or the cyclo-road leads more aside from the river.*

3.3. placing sport & recreational facilities in the alluvial plains

3.3.3 as places of final destination along the sport & recreational paths, for short-term recreation of the public

- *see 3.1*

3.4. placing supplementary infrastructure

3.4.1 information system along the sport & recreational paths (signposts, information boards, panels along educational paths providing information about natural and cultural features and values in the area)

3.4.2 street furniture

3.4.3 placing artefacts and temporary exhibitions (a cultural/historical aspect)

- *The study is not placing artefacts and street furniture on certain spots, it is creating public space where placing of it is suitable, instead. The system of information and educational panels is proposed including placing navigation system.*

3.4. placing supplementary infrastructure

3.4.1 information system along the sport & recreational paths (signposts, information boards, panels along educational paths providing information about natural and cultural features and values in the area)

3.4.2 street furniture

3.4.3 placing artefacts and temporary exhibitions (a cultural/historical aspect)

see 3.13.5. providing public access to the water

3.5.1 play facilities providing interaction with the water element

3.5.3 allowing direct public access to water / to the river in some places (where is safe / possible)

- *Bad water quality is not enabling placing of water-games using direct interaction between water and children. Many places inviting people to „touch the water“ are proposed.*

4. PERMANENTLY SUSTAINABLE USE OF WATERCOURSES AND THEIR ALLUVIAL PLAINS

4.1 public involvement in green space management and policy-making

- *While working on the proposal some public presentations and discussions took place, a workshop with students of landscape architecture was arranged, an exhibition and some*

articles for both printed and electronic media were written. Active participation of public is supposed in the phase of concrete proposals for certain parts of the stream. Public hearings and other activities (e.g. excursions) will be held.

4.2. improving the applicability of the land use planning process in terms of flood control and watercourse protection

4.2.1 using the instrument of land use planning to apply the above-mentioned principles in the revitalisation of watercourses in an urbanised area

4.2.3 building of social consensus around actions and engineering measures oriented on public benefit

4.5 minimising conflicts with infrastructure (bridges, roads, pipelines, ect.)

- *In a part which is parallel to Old Ponavka and „the New City Road“ proposal Ponavka River will be replaced alongside „the New City Road“.*

9. SHRnutí

Shrnutí návrhu Revitalizace Staré Ponávky (v rámci projektu REURIS)

Město Brno se do projektu REURIS zapojilo vlastní pilotní akcí s názvem Revitalizace Staré Ponávky. Jedná se o tzv. Svitavský náhon (nazývaný též Mlýnský či svitavsko-svratecký), který začíná u jezu Radlas na Svitavě a ústí do Svratky v Komárově. Název Stará Ponávka byl vybrán proto, že část náhonu teče původním korytem Ponávky (později byla podzemní štolou svedena do řeky Svitavy).

STÁVAJÍCÍ STAV

Stará Ponávka (z části tzv. Svitavský náhon) je vodním tokem využívajícím částečně původní koryta Ponávky a Svitavy před jejich úpravami v 19. století. Protéká katastrálním územím Zábrdovice (MČ Brno-střed a Brno-sever), Trnitá (MČ Brno-střed) a Komárov (MČ Brno-jih) a jeho délka činí cca 3,7 km. Jedná se o jediný zachovalý náhon v těsné blízkosti historického jádra města, který propojuje obě hlavní brněnské řeky Svitavu a Svratku. V severní části protéká starou průmyslovou zónou sestávající z několika areálů, pro jejichž provoz byl v minulosti a částečně je i dnes zdrojem užitkové vody. V jižní části prochází náhon přes území převážně obytná. Vodní tok i jeho okolí je dnes v neutěšeném stavu, v některých úsecích je zatrubněný a velká část je pro veřejnost těžko přístupná. V současné době dochází k postupné transformaci bývalých průmyslových areálů, což je jedinečná příležitost začlenit Starou Ponávku plnohodnotným způsobem do struktury města a revitalizovat tak širší území.

CÍLE PROJEKTU

Cílem pilotního projektu je komplexní příprava revitalizace Staré Ponávky a navazujícího okolního území, na jejímž základě by měl být tento vodní tok a jeho okolí přetvořen v „modro-zelenou“ osu plnohodnotně začleněnou do života města. Základním výstupem je komplexní studie řešící revitalizaci vodního toku Staré Ponávky s vazbou na přeměnu této části města. Na základě studie budou vybrány až tři úseky toku, které budou rozpracovány v podrobných projektových dokumentacích jako podklad pro jejich realizaci.

Z očekávaných pozitivních dopadů jmenujme vytvoření nového propojení pro pěší a cyklisty mezi Svitavou a Svratkou, úpravu vybraných břehových partií na veřejná zelená prostranství, zlepšení podmínek pro rekreaci a cestovní ruch ve vazbě na vodu, umožnění přístupu ke břehům a ekologické oživení Staré Ponávky. Dojde tak k celkovému posílení atraktivity přilehlého území a zvýšení kvality jeho životních a pracovních podmínek. Velmi důležité je i zvýšení povědomí veřejnosti o problematice revitalizace vodních toků ve městě.

ZÁSADY NÁVRHU

Pro řešené území byly formulovány zásady, které byly aplikovány při návrzích. Mezi hlavní zásady patří:

- Zajistit plošné podmínky pro Ponávku a její revitalizaci.
- Okolí se přizpůsobuje Ponávce a ne naopak.

- Požadované funkce území naplnit pokud možno kontinuálně. V případě nedostatku prostoru byly funkce seřazeny podle důležitosti jejich zachování následovně: voda – prostupnost pro pěší – příroda – pobyt – prostupnost pro cyklisty.
- Vytvořit kontinuální vodní prostředí.
- Zvýšit kvalitu a pestrost přírodního prostředí.
- Zajistit příčné propojení Ponávky s okolím a přístup pěších k vodě, umožnit „sáhnout si na vodu“.
- Přiměřený respekt k inženýrským sítím.
- Respekt k vlastníkům areálů a k jejich záměrům.

PRINCIPY ŘEŠENÍ

Pomocí následujících sloganů byly zformulovány základní principy řešení a s nimi související hodnoty území, které byly v návrzích rozvinuty a posíleny.

<i>VODA URČUJE ...</i>	jedinečný prvek / jednotící element území / propojení Svitavy a Svratky / určující linie pro návrh okolí
<i>BLÍŽÍME SE K CENTRU ...</i>	návaznost na střed města / železniční a silniční trasy / respektování dopravních záměrů / posílení městského charakteru
<i>LÍBÍ SE NÁM V ZELENÍ ...</i>	přírodní prostředí / propojení ostrovů zeleně / atraktivní prostředí pro pobyt a pohyb / volný čas
<i>ZE STARÉHO NOVÉ ...</i>	přestavbová území / stavby s respektem k vodě / nová kvalita a nové funkce
<i>POHYB VLASTNÍ SILOU ...</i>	stezky pro pěší a cyklisty / linie propojující území

CELKOVÉ ŘEŠENÍ

Cílem řešení je zlepšení ekologické a vodohospodářské funkce toku a jeho zapojení do městského prostředí. V návrhu je volena taková míra zásahu, která by byla reálná a zároveň přiměřeně vyzdvihla opomíjenou roli malého vodního toku, který je součástí městské struktury, dokladem historie města a pozůstatkem původního přírodního prostředí.

V místech kde je to účelné je navrženo odkrytí Ponávky a veřejné zpřístupnění vodního toku i jeho okolí. Největší míry propojení vodního toku s jeho okolím je dosaženo snížením okolního terénu, který umožní návštěvníkům „sáhnout si na vodu“.

Průběžný charakter Staré Ponávky je využit pro souběžné vedení pěší a cyklistické trasy. Aby se eliminovaly možné střety, jsou pěší stezky a cyklotrasy odděleny všude kde je to možné.

Využití navazujícího prostoru kolem Ponávky má odlišný charakter, který se odvíjí od současného využití, konkrétních potřeb a požadavků vlastníků a zadavatele studie, územního plánu a dalších souvislostí. Na vodní tok tak navazuje jak parková úprava a aleje stromů či přírodě se blížící úseky tak městské prostředí s komunikacemi, budovami pro bydlení, služby, obchody a administrativu a občanskou vybavenost.

Ve střední části je navrženo nové koryto náhonu. Pomocí oddělení říční vody a odlehčovaných kanalizačních vod je dosaženo delší části náhonu s dobrou jakostí vody. Návrh respektuje navržené využití území zakotvené v Územním plánu města Brna a přebírá existující záměry, jako jsou dopravní stavby, městská zeleň a další navržené stavby. Řešení bylo projednáváno s dotčenými vlastníky, městskými částmi a veřejností.

VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Návrh předpokládá postupné odkrytí dnes zatrubněných úseků náhonu (byť v dlouhodobém horizontu) a v maximální míře umožnění přístupu osob na nábreží či přímo k vodní hladině. Niveletu stávajícího dna není možné významně měnit z důvodu nízkého podélného sklonu, umístění výústí dešťové kanalizace, v dolní části úseku je navíc požadavek na zachování kapacity pro odlehčované průtoky z odlehčovací komory Vlhká (cca 20 m³/s). V některých úsecích bude snížena úroveň břehu, aby byl posílen kontakt s vodním prostředím pro pobývací a procházející osoby.

Odlehčovací komora Vlhká v profilu nad ulicí Křenovou zásadně ovlivňuje jakost vody. Níže ležící úsek o délce 2,3 km je negativně ovlivňován vnosem znečištění z občasného odlehčení vod jednotné kanalizace. K eliminaci tohoto jevu je v představbových areálech navržena přeložka koryta náhonu do polohy podél nové městské třídy a paralelní vybudování nové větve kanalizační stoky, která odvede odlehčované průtoky a zaústí je do náhonu o 400 m níže pod odlehčovací komorou.

Pro zajištění přiměřené jakosti vod, posílení ekologické i estetické funkce vodního toku je navrženo mírné navýšení průtoku v náhonu.

Pro zpestření hydraulického prostředí a prostředí pro život je navrženo pomístní uložení kamenů do dna vodního toku či vytvoření podélných lavic ke koncentraci průtoku.

Břehy toku jsou upraveny proměnlivým způsobem co do způsobu stabilizace příčného profilu i charakteru na vodní prostředí navazujících porostů. Ve vhodných místech jsou v březích vymezeny plochy pro výsadbu litorální vegetace.

TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Jsou respektovány hlavní větve všech inženýrských sítí. Ve výše popsaném návrhu pod odlehčovací komorou Vlhká bude třeba vyřešit mimoúrovňové křížení náhonu se stávající kmenovou stokou a s nově uloženou větví kanalizace.

VEGETACE

V současné době je vegetace v okolí Ponávky ve velmi nevyhovujícím stavu, a její rozsah je pozvolně redukován. Návrh počítá se vznikem a rozšířením veřejných městských prostor s velkým podílem zeleně (v souladu s územním plánem), tvorbou plnohodnotného a kvalitního nábreží a celkovou úpravu stávajících ploch parků v okolí. Také doplňuje stromořadí do přilehlých komunikací. Součástí úprav je i výsadba litorální vegetace v korytě, pro zvýšení ekologické funkce a zejména zpestření toku. Charakter Ponávky – stuha „divokosti“ v městském prostředí – by měl být podpořen, a to zejména vegetací, která může takto podpořit *genia loci* při revitalizaci.

DOPRAVNÍ ŘEŠENÍ

Tok Ponávky protéká v tangenciálním směru k historickému jádru města a je překřížen řadou silničních komunikací, mimoúrovňově jej kříží dvě železniční tratě. Z územního plánu

je převzata navržená silniční síť, především nová městská třída a bratislavská radiála. Navržená cyklotrasa která sleduje tok Ponávky propojuje dvě nejvýznamnější brněnské cyklotrasy vedené podél řek Svitavy a Svratky. Cyklostezka je vedena dle prostorových možností po samostatné cyklostezce, souběžně s chodníkem pro pěší nebo vyznačeným pruhem po silnici.

ŘEŠENÍ JEDNOTLIVÝCH ÚSEKŮ

Celkové řešení je rozděleno na konkrétní úseky (jsou vyznačeny ve výkrese):

1. Svitavské stavidlo a park u obchodního domu Interspar

Městský park u ulice Tkalcovské s kvalitními dřevinami je v současné podobě málo navštěvován. Problematická je funkční a dopravní vazba parku na okolí a soustředění sociálně vyloučených osob. Trasy vleček budou přeloženy mimo park. Ve snaze o zvýšení frekvence osob v parku je navrženo propojení pěší stezkou napříč parkem, lávka ve směru k Intersparu a široké schody s přístupem k náhonu. Po obvodu parku budou pěší a cyklistické stezky pro průchod územím, klidová střední část určená pro pobyt je vymezena paloukem a chodníkem po jeho obvodu. Pro bezpečnost a přehlednost v parku je nezbytné osvětlení, využití vyšší vegetace a vyloučení keřového patra. Stávající objekt v jižní části může být využit pro drobnou vybavenost (např. restauraci, půjčovnu inline bruslí apod.)

2. Úsek mezi ulicemi Tkalcovskou a Radlas

V úseku vymezeném ulicemi Tkalcovská a Radlas je náhon veden přes soukromé areály a téměř v celé délce zatrubněn. Otevření a zpřístupnění náhonu v současné době koliduje s provozem jednotlivých areálů. Z tohoto důvodu nebyl zpracován konkrétní návrh; koncepčně je navrženo otevření koryta, zpřístupnění nábreží a propojení území stezkou pro pěší a cyklisty. Území je pro tento účel dlouhodobě hájeno v územním plánu.

3. Areál BMT

Levý břeh náhonu v tomto úseku je součástí areálu BMT Medical Technology s. r. o. a v územním plánu je z velké části vymezen pro městskou zeleň. Je navrženo využít území pro sportovní areál v zeleni a s přístupem k vodě. V části přilehlé k toku je prostor pro dětské hřiště, veřejně přístupné sportoviště a odpočinek u vody. U ulice Špitálka je navržena správní budova a plochy vymezené pro sport. Přístup do parku bude vhodné časově omezit pouze na denní dobu.

4.1 Teplárny, sedimentační nádrže

Tento prostor v areálu Tepláren je v současné době využit pro sedimentační nádrže využívané při odběru vody z Ponávky. Realizace navržené úpravy koryta a využití nábreží pro vegetaci bude časově souviset se stavbou navržené obslužné komunikace a přeřešením sedimentačních nádrží.

4.2 Teplárny, hlavní vstup

Úsek na pravém břehu u hlavního vstupu do areálu Teplárny Brno, a. s. bude využit jako komorní prostor pro pobyt na nábreží se stromy, přístupem k náhonu a možností posezení. Cílem je mj. posílení reprezentativní funkce vstupu do areálu Tepláren.

4.3 Historický viadukt

V souvislosti s výstavbou železničního uzlu Brno je v budoucnu plánováno zrušení provozu železnice a využití pro městskou zeleň a obslužnou komunikaci. V návrhu je ponechán stávající viadukt a trasa železnice je využita jako koridor pro vegetaci, pěší a cyklistickou stezku.

5.1 Areál bývalé Mosilany, severní část

V areálu bývalé Mosilany je zachována většina historicky cenných budov a další budovy jsou doplněny. V budoucnu se předpokládá smíšené využití budov pro bydlení, občanskou vybavenost a administrativu. Přízemí staveb je určeno pro parkování a pro malé obchody. Navržené terénní úpravy umožní „sáhnout si na vodu“ v náhonu. Na pravém břehu je park s možností dětského hřiště, levá strana náhonu je propojena s parterem staveb, využitelných např. pro bydlení, obchody, restaurace apod. Cyklostezka je vedena mimo vnitroblok.

5.2 Areál bývalé Mosilany u nové městské třídy

Do návrhu je z územního plánu převzata čtyřpruhová komunikace – Nová městská třída. Tok Staré Ponávky je navržen k přeložení rovnoběžně podél nové městské třídy do nového koryta s novou shybkou pod ulicí Křenovou.

6. Úsek mezi ulicemi Křenovou a Mlýnskou

V současné době je Ponávka mezi ulicemi Křenovou a Mlýnskou zatrubněna a plochy vnitrobloku jsou obtížně přístupné a zanedbané. V tomto úseku je navrženo nové koryto náhonu a jeho oddělení od vod z odlehčovací komory (ty budou vedeny v trase Nové městské třídy v nově vybudované kanalizační stoce). Navržená zástavba využívá přízemí pro parkování. Na levém břehu je navržen široký parter domů s vyloučením silniční dopravy, na nábreží v jižní části je parková úprava s terénem sníženým k vodě.

7.1 Areál bývalé Vlněny

V území areálu bývalé Vlněny byl převzat návrh polyfunkčních domů zpracovaný do podrobnosti dokumentace pro územní rozhodnutí. Do koryta s vodou z náhonu bude v jižní části úseku připojena kanalizace z odlehčovací komory Vlhká. Mezi novou městskou třídou a náhonem je navržen ve vazbě na budoucí zastávku MHD park sahající k vodě, přístupný po rampách z obou stran. Cyklostezka bude vedena na levém břehu náhonu.

7.2 Park a polyfunkční objekt IMOS

Stávající park bude rozšířen podél náhonu, který se úpravou zpřístupní a propojí pro pěší a cyklisty nábreží mezi Dornychem/Zvonařkou a ulicí Řeznickou. Je navržena dostavba nároží polyfunkčním objektem s parkováním a obchody v přízemí, který zvlněným tvarem reaguje na říční tok. V parteru navrženého domu bude po širokých stupních možný přístup k vodě. Cyklostezka prochází mimo tento klidový prostor.

8.1 Obchodní dům LIDL

Podél náhonu za obchodním domem LIDL je navržena stezka pro pěší a cyklisty, dvě místa budou upravena pro drobné posezení a přístup k vodě.

8.2 Vlárská železnice

Železniční most bude v souvislosti s přestavbou železničního uzlu Brno rozšířen, cyklostezka a pěší stezka povede pod mostním objektem po pravé straně toku.

9.1 Bývalá Škrobárna, sever

Areál bývalé Škrobárny je v současné době využíván především pro administrativu, koryto Ponávky v nedávné době prošlo technickou úpravou. Je navržena úprava koryta, která zjemní dnes poměrně strohý charakter vodního toku. V rozšířeném prostoru bude snížen terén s přístupem k vodě, altánem a molem vysunutým nad vodní plochu, které mohou sloužit pro zaměstnance areálu i pro návštěvníky. Cyklostezka vede v těsné blízkosti vodního toku.

9.2 Bývalá Škrobárna, jižní část

Meandr toku je dnes obtížně přístupný, nevyužitý a zatížený navezenou zeminou a sutí. Jedná se o největší přírodě blízký úsek podél Ponávky. V části meandru bude snížena úroveň terénu a je zde navržena malá vodní plocha v přirozeně tvarované terénní prohlubni na březích doplněnou nivní vegetací. U vodní plochy bude přírodní amfiteátr. Severní část úseku je využitelná pro dětské hřiště, lanové centrum apod., prostor meandru je zpřístupněn po lávce z ulice Dornych. Územím prochází dlouhodobý záměr čtyřpruhové komunikace – bratislavské radiály; je navrženo její odclonění od meandru terénním valem. Cyklostezka podchází mimoúrovňově pod bratislavskou radiálou a dále je vedena podél terénního valu.

10.1 Komárov, rekreační rybník

V území severně od sídliště Komárov je navržena rekreační vodní plocha napájená vodou z Ponávky, v zimě využitelná pro bruslení.

10.2 Komárov, přístup k vodě

V ulici Za mostem naproti vstupům do panelových domů v sídlišti Komárov bude prostor pro odpočinek, posezení a přístup k vodě.

10.3 Komárov, meandr u Svatopetrské

V meandru Ponávky u ulice Svatopetrské bude terénní val k odclonění hluku z dopravy a krátká rybářská stezka s posezením v ohybu meandru. Je navrženo přesunutí přechodu přes ulici Svatopetrskou blíže k panelovým domům.

11. Soutok

Úsek podél ulice Jeneweinovy a Komárovského nábřeží je již dnes částečně využíván jako park, stávající stavby jsou v plochách navržených v územním plánu pro městskou zeleň. Území je dotčeno projektem podzemní retenční komory na kmenové stoce a protipovodňové ochrany města Brna. Protipovodňové zdi budou na soutoku doplněny pozvolnou terénní úpravou. Je navrženo využití území pro sportovní aktivity pro všechny věkové skupiny. V blízkosti soutoku je navrženo posezení s pítkem a altánem pro cyklisty, vyhlídkovou stupňovitou terasu nad Svratkou a novou lávku pro cyklisty.

ZÁVĚR

Území podél Staré Ponávky je předmětem řady zájmů, které ovlivňují možnost realizace jednotlivých úseků v konkrétním čase, realizace bude možná po jednotlivých etapách. Úseky s nejlepšími vyhlídkami na uskutečnění záměrů studie budou následně rozpracovány

v podrobnějších dokumentacích – jedná se o předprostor areálu Tepláren Brno, a. s., část areálu bývalé Škrobárny a rekreační vodní plochu navrženou v dosahu sídliště Komárov.

Věříme že první realizace a postupná přeměna vodního toku a jeho okolí jednoznačně ukáží opodstatněnost revitalizace. Lze si přát, aby se nábřeží Ponávky stalo příjemnou a vyhledávanou lokalitou uprostřed Brna.

SUMMARY

Summary of the Revitalization of Old Ponávka (within the project REURIS)

The city of Brno is involved in the project REURIS with its own pilot action called Revitalization of Old Ponávka. Svitava lead (*“lead” is a path for water to bring it to a factory or a mill*), also known as Mlýnský or Svitava-Svratka lead begins at the weir Radlas at Svitava river and flows to the river Svratka in Komárov. The title Old Ponávka has been chosen because part of the lead flows in the original riverbed of Ponávka (later it was shifted to a sewer duct into the river Svitava).

CURRENT STATE

Old Ponávka (in part so-called Svitava lead) is a watercourse using part of the original riverbed of rivers Ponávka and Svitava before their modifications in the 19th century. It flows through the cadastral district Zábřovice, Trnitá and Komárov. Its length is about 3.7 km. It is the only preserved lead close to the historic town centre, which connects Svitava and Svratka – the two main rivers in Brno. In the northern part the watercourse flows through an old industrial area. In the past (partly also in the present) industrial factories used water from the lead. In the southern part the lead mainly flows through residential areas. Presently the watercourse and its surrounding is neglected. Some segments are covered and better part of the lead is hardly accessible to the public. Currently there is gradual transformation of brownfields sites, which is a unique opportunity to integrate the watercourse Old Ponávka into the town structure and to revitalize wider area of the town.

GOALS OF THE PROJECT

The goal of the pilot action is the complex management of revitalization of Old Ponávka and related area to transform the watercourse and its neighbourhood into “blue-green axis“ fully integrated into city life. The basic output is a complex study dealing revitalization of the watercourse Old Ponávka linked to transformation of this part of town. Based on the study will be selected three sections of the watercourse, which will be elaborated in a detailed documentation as a project for realization.

From the expected positive impacts we mention creating new link for pedestrians and cyclists between rivers Svitava and Svratka, adaptation of selected riverbanks for public spaces within urban greenery, improving conditions for recreation and tourism in relation to watercourse, allowing access to the bank and ecological activation of watercourse Old Ponávka. It will increase the attractiveness of the vicinity and improve the quality of living and working conditions. In addition, increased public awareness of the issue of revitalization of watercourses in the city is very important.

DESIGN PRINCIPLES

The main principles applied to the draft are mentioned below:

- Ensure sufficient area for the watercourse Ponávka and its revitalization.
- Neighbourhood follows the watercourse Ponávka (not vice versa)

- Apply required functions continuously (if possible). For areas with lack of space, the functions to be realized were ranked (in priority order): watercourse – permeability for walking – nature – area for stay – permeability for cyclists.
- Create a continuous water environment.
- Increase the quality and diversity of the natural environment.
- Ensure cross connection of the watercourse Ponávka with the surroundings. Access of the pedestrians to the water and allow “touching the water”.
- Adequate respect for the engineering infrastructure.
- Respect for the proprietors of plots and their intentions.

PRINCIPLES OF SOLUTION

In following slogans, the main principles of solution and related values of the area were expressed. We develop and strengthen it in the proposals.

WATER GUIDES... unique element / element unifying the area / linking rivers Svitava and Svratka / axis defining the draft of the watercourse neighbourhood /

APPROACHING
THE TOWN CENTER ... the relation to the city centre / railways and roads / complying with planned roads / enhance the urban character /

WE APPRECIATE GREENERY... natural environment / connection of green islands / attractive environment for stay and movement /

NEW FROM OLD... area for redevelopment / buildings respect the watercourse / new quality and new functions /

MOVEMENT BY MAN POWER... paths for pedestrians and cyclists / axis connecting the area /

GENERAL PROPOSAL

The aim is to improve the ecological and water management of the watercourse and its integration into the urban environment. Important was finding the appropriate level of intervention that would be realistic and to reasonably enhance the neglected magnitude of a small watercourse as a part of the urban structure and document of the town history and a relic of the original natural environment.

Uncovering the watercourse Ponávka in the longest possible segment is proposed. Where it is appropriate, the watercourse and the surrounding should be publicly accessible. To achieve connection of the watercourse with its surroundings, decreasing the terrain around the watercourse is proposed – that will allow visitors “touching the water”.

The continuous character of the watercourse Old Ponávka is used for walking and cycling paths. To eliminate possible conflicts walking and cycling paths were separated wherever possible.

Land use of the surrounding of the watercourse differs in the segments – it depends on the current use, specific needs and requirements of proprietors of the plots and client of the study, local plan etc. The surrounding is used both for parks, for avenues of trees, nature close sections and urban environment with roads, buildings for housing, services, retails, administration and civic facility.

In the middle section, a new riverbed is proposed. By separating the river water and sewage from overflow, longer segment of the lead with good water quality will be achieved. The proposal is in accordance with the proposed land use embodied in the Local plan of Brno and borrows existing projects, such as planned roads, urban greenery and other proposals. The solution was discussed with the involved proprietors, municipal districts and the public.

WATER MANAGEMENT

The proposal counts on gradual uncovering of the currently covered parts of the lead (though in the long term) and as much as possible to allow people access to the waterfront or directly to the water. The level of the existing riverbed cannot be significantly changed because of the low longitudinal slope and location of storm sewer; besides in the southern part maintaining of the capacity for the rate of flow from the overflow at street Vlhká (about 20 m³/s). In some sections will be reduced the level of the riverbank to enhance contact of people (who stay or walk along) with the water environment. The overflow in the street Vlhká significantly affects the quality of the water. The southern, 2.3 km long segment is negatively influenced by occasional inputs of pollution from overflow of water from combined sewage system. To eliminate these events in the redeveloped areas, shifting of the riverbed of the lead along the planned four-lane road and building new sewage branch for the sewage water from the overflow is suggested. The new sewage will be connected to the existing lead 400 meters far from the overflow.

To ensure adequate water quality and enhance ecological and aesthetic functions of the watercourse a slight increase of the rate of flow in the lead was suggested.

To increase the diversity of the hydraulic environment and living environment in some places was suggested imposing stones and longitudinal benches into the riverbed to concentrate the rate of flow.

The riverbanks are adapted in various way concerning stabilizing the cross profile and the character of the vegetation guided to the water environment. In appropriate places at the riverbank, places for littoral vegetation are proposed.

TECHNICAL INFRASTRUCTURE

The proposal efforts to respect all the major branches of engineering networks. In the segment to the south from the overflow will be necessary grade separation of the lead with both existing sewer and new sewer branch.

VEGETATION

Currently, the vegetation around watercourse Ponávka is in a very poor state, and its size is gradually reduced. This proposal counts on new and expansion of the existing public space with a large proportion of town greenery (in accordance with the local plan), creating an adequate, quality waterfront and an overall adjustment of the existing park around. An alley along the neighbouring roads is added. Among the proposals is also planting of littoral vegetation in the riverbed to enhance ecological function and mainly to diversify the watercourse. The nature of the watercourse Ponávka – “ribbon of wildness” in an urban environment – should be encouraged, mainly with vegetation to strengthen *genius loci* within the revitalization.

SOLUTION OF TRAFFIC

The watercourse Ponávka flows tangentially to the historic centre of town and therefore it is crossed by many roads and flyover by two railways. Planned roads were borrowed, mainly two four-lane roads – “new town avenue” and “radial road from Bratislava” from the local plan. The proposed cycling path follows the watercourse Ponávka and connects two major cycling paths of Brno led along rivers Svratka and Svitava. Cycling path leads according to the space possibilities either at separate cycling path, in one route with walking path or in marked strip at a road.

PROPOSALS OF THE SEGMENTS

The general solution is divided into specific sections (as marked in the drawing):

1. Svitava sluice gate and park near the department store Interspar

River Ponávka starts at the town park at the street Tkalcovská. There are high-quality trees and lack of visitors. Problematic is weak functional and traffic link with the surrounding and concentration of socially excluded people. Removing of the trails by their transfer outside the park is proposed. The aim is to increase the frequency of people in the park. Therefore is suggested walking path across the park and a bridge over the river towards the shopping centre. Proposed broad stairway with access to the river can serve as a place for relaxation. Walking and cycle paths (just to pass the area) lead at the perimeter of the park. The middle empty lawn area of the park has been proposed for rest and the walking path leads around. The safety point of view is also important, therefore the lighting and use of higher vegetation with and shrubs exclusion is necessary. The existing building in the southern part could be used for civil facility (restaurant, rent of inline skates, etc.)

2. Section between the streets Tkalcovská and Radlas

In the segment between streets Tkalcovská and Radlas, the river leads through private companies and it has been almost completely covered. In present, the aim to uncover interferes with current use of individual plots. Therefore, no specific proposal was elaborated. Generally, uncovering of the river and access was proposed – walking a cycling path at the riverbank for the public. The area has been protected in the long term for this purpose at the local plan.

3. Section in property of BMT Medical Technology

This segment is owned by BMT Medical Technology Ltd. In the local plan, the left riverbank has been reserved for town greenery. The segment was proposed for sport activities

in the park with access to the river. There is a place for a playground and recreation in the part close to the river. Along the street Špitálka, an administration building and area for sport is proposed. The access to the park should be time-limited (only during the day).

4.1 Heating Plant, sedimentation tanks

This part of heating plant is currently used for sedimentation tanks used for water intake from Ponávka River. Realization of the proposed adaptation of the riverbed and riverbank for greenery can start in accordance with the planned road and solution of the sedimentation tanks.

4.2 Heating Plant, the main entrance

This segment is located on the right riverbank at the main entrance to the heating plant. A small space for relaxation on the waterfront with trees, access to the drive and sitting is proposed. The aim is also to strengthen the representative function of the main entry to the heating plant.

4.3 Historical viaduct

In future, the use of the railway should be abolished (in connection with the Brno railway junction). The area is planned for greenery and a road. The existing historical viaduct should be preserved and used for vegetation, walking and biking path.

5.1 Former Mosilana, northern part

In the former textile factory Mosilana, the most historically valuable buildings are preserved and other structures are proposed. In the future a mixed use of buildings – for housing, public facility and administration is expected. Ground floor is planned for parking and retails. The proposed landscaping allows people to “touch the water” in the river. On the right bank there is a park with a playground possible, the left side of the river is connected to the parterre of the buildings which can be used e. g. for housing, retails, restaurants, etc. The cycling path avoids the courtyard.

5.2 Former Mosilana, part with a new four-lane road

The proposal reckons with the proposed four-lane road from the local plan – “the new town avenue”. A new track of the river parallel to the new four-lane road with new siphon under the street Křenová is proposed.

6. The section between the streets Křenová and Mlýnská

Between the streets Křenová and Mlýnská the river, Ponávka is covered and the area of the courtyard is difficult to access and neglected. New route for the river separating the river water from the sewage system (with occasional inflow of the rainwater from the overflow chamber) is proposed. The sewer is planned in the route of the new road. The first floor of new structures will be used for parking. On the left bank will be wide parterre for buildings with the exclusion of traffic. In the southern part, there is a riverbank with vegetation and terrain descending to the river.

7.1 Former Vlněna

In the segment of the former textile factory “Vlněna” the design of multipurpose buildings was borrowed (with the planning permission). In the southern part of this segment, the sewer from the overflow chamber will be attached to the river Ponávka (with water from river

Svitava). There will be a park near proposed bus station between the four-lane road and the river. The park at the level of the riverbank is accessible by ramps from both sides. Bicycle path is proposed on the left bank of the race.

7.2 Town park and multifunctional building IMOS

In the segment between the streets Dornych/Zvonařka and Řeznická Street, the existing park will be extended along the race with a path for pedestrians and cyclists. A new multifunctional structure attached to the current buildings is proposed, with parking and retails at the ground floor. The shape of the building responds to the wavy shape of the river race, the parterre is extended towards broad steps with access to the river. Bicycle path avoids the space for relaxation.

8.1 Department store LIDL

Along the race near the department store LIDL, will be a path for pedestrians and cyclists. Sitting and access to the river are suggested at two places.

8.2 Vlárská railway

The railway bridge will be rebuilt in connection with the Brno railway junction. The bicycle and walking path will lead below the bridge on the right side of the race.

9.1 Former starch factory (Škrobárna, CTP), northern part

The former starch factory is currently used primarily as administration building. Recently the race Ponávka has been reconstructed in a technical way. The trough should be modified to refine the actual rather austere character of the watercourse. At the wider space, the terrain will be lowered to the Ponávka with access to the river, a gazebo and a pier extended above the water surface, for employee of the nearby companies and visitors. Cycling path leads close to the watercourse.

9.2 Former starch factory (Škrobárna, CTP), southern part

Nowadays the meander flow is difficult to access, idle and devaluated with soil and debris. It is the largest near-natural segment along Ponávka. In a part of the meander, the terrain will be reduced and also a small water surface in naturally shaped depression with floodplain vegetation on the shores. By the water surface is proposed a natural amphitheatre. Northern part of the section can be used for a playground, a climbing centre, etc. The area of the meander will be accessible by a footbridge from the street Dornych. In the segment, there is a long-term intention of a four-lane road “radial road from Bratislava”. there will be a mound and a bicycle path along it with a underpass under the four-lane road.

10.1 Komárov, recreational pond

In the northern part of the block of flats, Komárov will be a water area supplied with water from Ponávka for recreation and skating in winter.

10.2 Komárov, access to water

In the street Za Mostem opposite to the entrances to the block of flats Komárov a space for relaxation and sitting with an access to river is proposed.

10.3 Komárov, meander by Svatopetrská Street

In the meander of Ponávka by Svatopetrská Street, will be a mound to reduce noise from traffic and short fishing path with sitting in a bend of the meander. The pedestrian crossing at Svatopetrská Street should be shifted closer to block of flats Komárov.

11. Junction with river Svatka

Nowadays the section along the streets Jeneweinova and Komárovské nábřeží is already partly used as a park. The existing buildings are on plots proposed in the local plan for town greenery. There are projects of the underground retention chamber related to the main sewer and the flood protection of the city in the area. There will be gradual landscaping to the flood wall. The segment should be used for sport activities for all ages. Near the confluence should be sitting with a drinking fountain and a gazebo for cyclists, tiered viewing terrace above river Svatka and reconstruction of the existing bridge for cyclists.

CONCLUSION

Area along the watercourse Old Ponávka is subject to number of interests that affect the possibility of realization of the sections at a specific time. The realization may be done in steps. Sections with the best prospects to achieve the objectives of the study will be elaborated in documentation that is more detailed. This relates the parterre of the heating plant, part of the former starch factory and water recreation area near the block of flats in Komárov.

We believe the first realization and gradual transformation of the watercourse and its surroundings will clearly show the positives of revitalisation. We may wish the waterfront of Ponávka becomes pleasant and sought-after location in the centre of Brno.

10. DOKLADOVÁ ČÁST

1. 14. 9. 2009 schůzka se zástupci klíčových firem v Urban centru
2. 30. 9. 2009 jednání se zástupci areálu Teplárny Brno
3. 6. 10. 2009 schůzka se zástupci klíčových firem v Urban centru
4. 12. 10. 2009 jednání s ing. Šamánkovou, OÚPR MMB, Kounicova 67
5. 27. 10. 2009 jednání s městskou částí Brno-jih
6. 28. 10. 2009 jednání s ing. Adolfem Jebavým
7. 29. 10. 2009 studentský workshop
8. 13. 11. 2009 jednání se zástupcem společnosti BMT
9. 18. 11. 2009 jednání se společností SVÚM Reality
10. 25. 11. 2009 2. výrobní výbor MMB
11. 30. 11. 2009 jednání Daramis Management
12. 9. 12. 2009 jednání s veřejností
13. 18. 1. 2010 jednání Povodí Moravy
14. 27. 1. 2010 setkání s odbornou veřejností
15. 28. 1. 2010 jednání s ing. Zdeňkou Šamánkovou, OÚPR MMB, Kounicova 67
16. 18. 2. 2010 jednání se zástupci společnosti IMOS Development
17. 25. 2. 2010 jednání s Odborem správy budov MMB
18. 9. 3. 2010 jednání se zástupci společnosti BMT
19. 10. 3. 2010 jednání se zástupci společnosti CTP
20. 11. 3. 2010 jednání s MČ Brno-jih
21. 31. 3. 2010 3. výrobní výbor MMB
22. 6. 4. 2010 jednání se zástupci společnosti Daramis Management
23. 14. 4. 2010 jednání s ing. Zdeňkou Šamánkovou
24. 19. 4. 2010 vyjádření společnosti BMT Medical Technology s. r. o.
25. 11. 5. 2010 jednání s Ing. Denisou Olivovou, ÚMČ Brno-sever
26. 11. 5. 2010 jednání se zástupci společnosti Teplárny Brno, a. s.
27. 18. 5. 2010 jednání se zástupci společnosti CTP
28. 19. 5. 2010 4. výrobní výbor MMB
29. 27. 5. 2010 jednání se zástupci Povodí Moravy
30. 28. 5. 2010 jednání s Ing. arch. Vojtěchem Menclem, za městskou část Brno-střed
31. 31. 5. 2010 jednání se zástupci společnosti Pöyry Environment a. s.
32. 21. 6. 2010 vyjádření společnosti Škrobárna Reality, a. s.
33. 23. 6. 2010 veřejné jednání
34. 20. 7. 2010 jednání se zástupci Brněnských vodáren a kanalizací